

İşgal, direniş ve ayrıksılık...

Toprak Işık'ın son kitabı Çiftçi Karıncalar Köleci Karıncalara Karşı, günümüz toplumsal düzenini karınca toplulukları üzerinden, fabl tarzı bir kurgu içinde sorguluyor.

Bu ay kitapçı raflarında okuru hem eğlenceli hem de sıradışı bir çocuk kitabı bekliyor: *Çiftçi Karıncalar Köleci Karıncalara Karşı*. Yetişkinler için de mizah kitapları kaleme alan Toprak Işık'ın imzasını taşıyan kitap, karıncaların dünyasını ve yaşam mücadelesini anlatırken bizim dünyamıza da güçlü göndermelerde bulunuyor.

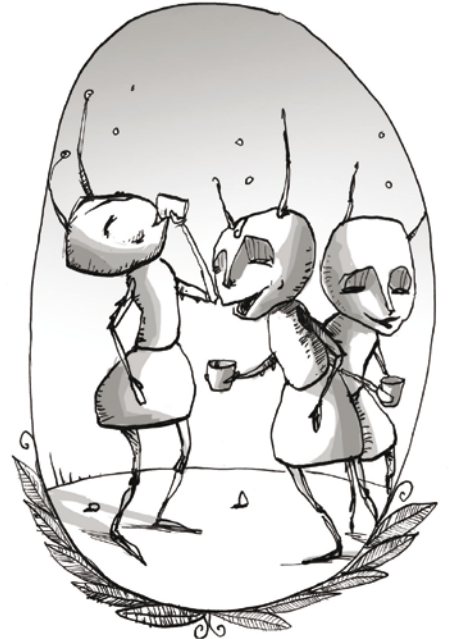
Bir yanda yuvaları işgal ve talan tehlikesiyle karşı karşıya kalan Çiftçi Karıncalar, diğer yanda işgali örgütleyen Köleci Karıncalar ve onların kölesi olan İşçi Karıncalar. Bir taraf özgürlük mücadelesi verirken, işgalciler direnişi kırmak peşinde. Kitap boyunca en çok merak edilen ise kölelerin kimden yana saf tutacakları. Bu sürprizi kitabın sonuna saklayalım ve kitabın serüvenini bir de yazarından dinleyelim.

Sizi ilk kez 2002 yılında yayımlanan Sırabaşı adlı öykü kitabınızla tanıdık. Ardından diğer öykü kitaplarınız ve bir de roman geldi. 2010 yılında ise Adından Belli Kuşlar Köyü adlı ilk çocuk kitabınız yayımlandı. Genç okurlar için yazmaya nasıl karar verdiniz? Hem çocuklara hem de yetişkinlere yazan bir yazar olarak, sizce arada nasıl bir fark var?

Çocuk edebiyatını bir okur olarak hep sevdim. İyi çocuk edebiyatının yetişkinler tarafından da keyifle okunabileceğini düşünüyorum. Güzel bir kitap sizi de yazmaya özendirir. Bende beğendiğim eserlerin böyle bir etkisi oluyor. Ayrıca çocuklar için dünyalar yaratmak bana özellikle cazip geliyor; çünkü onların gerçek dünyanın sınırlarından daha kolay çıkabildiklerini düşünüyorum. Okurun

İyi Kitap'ta bu ay...

Mayıs deyince akla önce bahar, sonra da anneler günü gelir herhalde. Biz de İyi Kitap'ın Mayıs sayısında dosyamızı annelere ayıralım dedik ve çocuk/gençlik kitaplarında anneler nasıl görülüyor, anne tiplerleri nasıl çiziliyor, bu temaya daha yakından bakalım istedik. Okul öncesi, çocuk ve gençlik kitapları arasından seçtiğimiz eserleri Aslı Uluşahin, Evrim Öncül, Irmak Zileli, Simla Sunay ve Şiirsel Taş bu minvalden değerlendirdi. Yunan yazar Eugene Trivizas geçtiğimiz ay İstanbul'daydı. Çocuklara gerçeküstü şenlikler çeken hukuk ve kriminoloji uzmanı bir yazarla söyleşme fırsatını kaçırmadık tabii ki. Yeni çıkan okul öncesi, çocuk, gençlik ve başvuru kitaplarına yer verdiğimiz sayfalar dışında, çeşitli yazarlarımızla yaptığımız söyleşilerle sizi yaratıcıların dünyasına doğru keyifli bir yolculuğa çıkarmayı arzuladık. Hepinize hayaller ve düşlerle süslü bol kitaplı günler dileğiyle...

tam olarak hikâyenin havasına girebil-
diğini bilmenin yazar üzerinde motive
edici bir etkisi var.

Yetişkinlerle ve çocuklarla yap-
tığım söyleşilere yönelik çok net bir
gözlemim var: Çocuklar daha rahat
soru soruyor. Aynı rahatlığı, onlar için
yazarken ben de hissediyorum. Galiba
yetişkin dünyasında olduğunu bilmek,
hem okuru hem de yazarı gerginleştiri-
p tutuklaştırıyor.

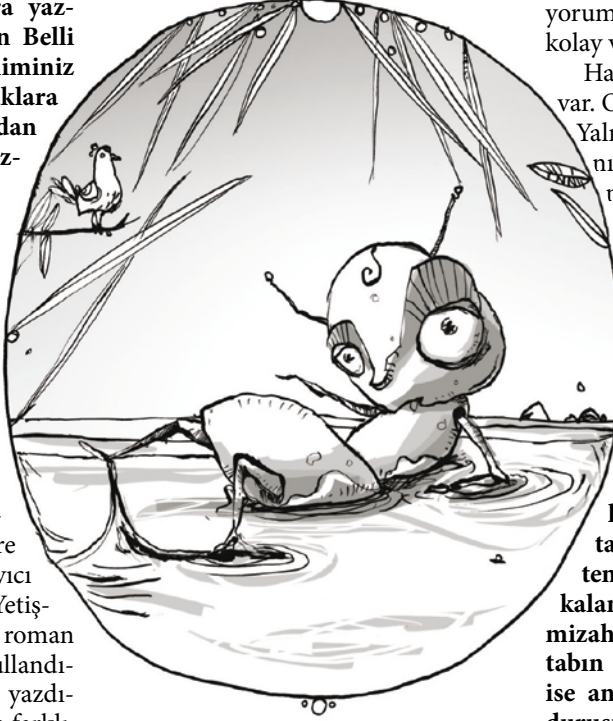
**Toprak Işık bir mizah yazarı ola-
rak tanınıyor. Genç okurlara yaz-
dığınız ilk kitabınız Adından Belli
Kuşlar Köyü'nde de bu eğiliminiz
sürüyor. Yetişkinlere ve çocuklara
yönelik üretilen mizah açısından
bakıldığında, hangisi daha öz-
gür bir alan sağlıyor yazara?**

Mizahı üslup olarak kul-
lanıyorum, ama aslında üs-
lubun anlattığım hikâyenin
önüne geçmesini de istemi-
yorum. Üslubunuz hikâyeyi
anlattığınız kişiden mutlaka
etkilenecektir. İlk sorunuza
verdiğim yanıtta, çocuklara
yazarken kendimi daha rahat
hissettiğimi söylemiştim, ama
özgürlük için aynısı geçerli de-
ğil. Çocuklara ya da yetişkinlere
yazmanın kendine özgü kısıtlayıcı
ve özgürleştirici yanları var. Yetiş-
kinler için *Azgın Tekeler* adlı bir roman
yazdım. Doğal olarak, orada kullandı-
ğım mizahi araçlar, çocuklara yazdı-
ğım roman ve öykülerdekenden farklı.
Yine de çocuklara yazarken kendimi
çok fazla kısıtlanmış hissetmiyorum.
Çocuklara anlattığım hikâyenin doğa-
sı zaten sınırları koyuyor. Bir çocuğa
orta yaşı aşmış insanların aşk, evlilik
ve cinsellik kapsamındaki hallerini
anlatmadığım için kullandığım üslup
farklı oluyor. Bunu böyleince fark et-
tim; aslında bir çocuğa da bunlar an-
latılabilir, yalnız anlatıcı bu sırada bir
çocukla sohbet ettiğini bilir ve kullandığı
dil bundan etkilenir.

**Büyüme, hem eğlenceli hem de
sancılı bir süreç. Siz Büyüyen Ço-
cuk adlı öykü kitabınızda, bu süreci
işin sancısı kadar eğlencesine de yer
vererek anlatmışsınız. Sizin için bü-**

**yüme nasıl bir serüvendi? Neden
büyüme denildiğinde, en azından
ülkemizde, işin komedisi değil dra-
ma daha ağır basıyor?**

Ben de kendi çocukluğumda sıkın-
tılar yaşadım. Örneğin, 9 yaşındayken
köyden şehre göç etmenin psikolojimi
sarstığını hatırlıyorum. Alıştığım iliş-
kilerin içinden çıkıp bana yabancı bir
dünyaya düşmüştüm. Çocukken, ya-
şadığım sıkıntıların küçüklüğümünden
kaynaklandığını zannederdim. Belki

de bu yüzden büyüme konusunda
aceleciydim. Yaşım ilerledikçe, haya-
tın sıkıntıları konusundaki görüşüm
değişti. Dünyanın tamamı için yeter-
li gözlemim yok, ama bizde özellikle
yaşam dönemleri arasındaki geçişle-
rin mutsuz edici olduğunu görüyorum.
Çocukluk sancılı, ama gençlik
de öyle... Gençlik sonrası da... Orta
yaş krizi diye bir şey var. *Azgın Tekeler*
adlı romanımda orta yaşın sorunlarını
ele almış ve onlara da içerdiği mizahla
birlikte bakmaya çalışmışım. Felsefe-
deki o meşhur ilke vardır ya... Neye
baktığınız kadar, nereden baktığınız
ya da nasıl baktığınız da önemlidir.
Yazar, bilerek ya da bilmeyerek, ken-

dini belli bir yerde konumlandırıp
gördüklerini kendi yöntemiyle ya-
rumlayan ve öyküye çeviren kişidir.
Sonra da bunu okuruna gösterir: “Ba-
kın, orta yaş krizi diye, içine düşmeye
şartlandırıldığınız bir kuyu var, ama
ona şöyle bakarsanız, sorun zannet-
tiğiniz şey böyle gözüküyor. Çok da
komik oluyor.” Çocuklara yazarken de
herhalde şunu söylüyorum: “Neler ya-
şadığınızı biliyorum. Biliyorum, çün-
kü tüm büyükler gibi ben de yaşadım
onları. Başınıza gelenleri bir de şöyle
yorumlamaya çalışın; belki hayat daha
kolay ve daha eğlenceli olacaktır.”

Hayatın kendisinde dram mutlaka
var. Onu yok saymak mümkün değil.
Yalnız, dram karşısında takındığı-
nız tavır önemli. Dramı yücelt-
mek yerine onu farklı bir gözle
yorumlayarak zararlı etkisini
azaltmak mümkün diye düşün-
üyorum.

**Biraz da yeni kitabınız
Çiftçi Karıncalar Köleci Karı-
ncalara Karşı'dan söz ede-
lim. Aslında burada oldukça
çetrefil bir hikâye anlatıyor-
sunuz. Barışçı bir karınca
kolonisinin, işgalci karıncalar
tarafından köleleştirilmek is-
tenmesini ve işgalle karşı karşıya
kalanların direniş hikâyesini yine
mizahi bir dille aktarıyorsunuz. Ki-
tabın alt metinlerine baktığımızda
ise anti-militarist, anti-empyralist
duruşuyla sıradışı bir çocuk kita-
bıyla karşılaşılıyor. Savaş, sömürü,
isyan, statükonun yıkılışı... Bütün
bunları bir çocuk kitabına sığdırma
fikri nasıl doğdu?**

Bahsettikleriniz, kafamda sürekli
evirip çevirdiğim konular. Dünyaya
bakarken gözüme, beynime, hatta
kalbime batan şeyler. Bu yüzden de
yazdıklarımın içine neredeyse kendi-
liğinden girdiklerini söyleyebilirim.
Kurduğumuz sosyal düzen büyük öl-
çüde güç eksenine oturtulmuş. Gücün
haksız kullanımı da geçmişten bugüne
çok yaygın. Başka bir yazar, karınca-
lara baktığında benimkinden farklı
bir öykü çıkaracaktır. Daha önce de
söylediğim gibi, bu yazarın durduğu
yerle ilgili. Benim kendimi konum-

İYİ KİTAP Aylık Yaygın Süreli Yayın / 50.000 adet basılmıştır. Ücretsizdir. ISSN: 1308 - 8866

İmtiyaz Sahibi: Tudem Eğitim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. adına İsa Aykanat / **Yayın Yönetmeni:** İlke Aykanat Çam

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Zarife Biliz / **Yazı İşleri:** Melisa Ceren Hasmaden / **Grafik Tasarım ve Uygulama:** Cemile Öz

Baskı ve Cilt: Ertem Matbaa 0(312) 284 18 14 / **İrtibat Adresi:** Bahariye Cad. No: 47 Kat: 4 Daire: 6 Kadıköy - İstanbul / **Tel:** 0(216) 418 16 17- 12

Faks: 0(216) 418 16 01 / **www.iyikitap.net** - **e-posta:** iyikitap@tudem.com / **Reklam:** 0(216) 418 16 17 iyikitapreklam@tudem.com / **Trafik:** Gül Karamelek

landırdığım noktadan bakınca, ortaya böyle bir dünya çıktı. “Çocuklara anlatacağım öykü bu mu olmalı,” sorusunun zihnimde pek fazla yer işgal ettiğini söyleyemem. Onlara bir öykü anlatmak istedim ve içine, gördüğüm dünyanın kendi beynimdeki yansımalarını koydum.

Karıncalara dair pek çok ilginç bilgiyi de hikâyeye yedirmişsiniz. Belli ki karıncaların dünyasına da oldukça hâkim bir yazar var karşımızda. Ancak sormadan edemeyeceğim, neden karıncalar? Bir model olarak neden karınca topluluklarını seçtiniz?

Son yüzyılda canlılar dünyasına ilişkin çok ilgi çekici keşifler yapıldı. Bunları öğrenmek bana edebiyattan bağımsız olarak heyecan veriyor. Zihnimize aldığımız her şeyi ister istemez bir yazar olarak da değerlendiriyorsunuz. Karıncaların sosyal örgütlenmeleri, insana yabancı olmayan bir dünya kurmaya çok uygun. Topluluk halinde yaşıyorlar. Başkalarının yuvalarına acımasızca saldırıyorlar ve kendi yuvalarını sınırsız bir fedakârlıkla savunuyorlar. Kabaca tarım, hayvancılık ve kölecilik olarak tanımlanabilecek faaliyetleri var. Bence bunların ayrıntılarını öğrenen çoğu yazarın aklına, karıncaların dünyasını model olarak kullanmak gelir.

Kitabın en dikkat çeken karakterlerinden biri Aylak. Aylak, karıncalara çok benzemesine rağmen bir karınca değil, o bir kınkanat. Çiftçi Karıncalar, Köleciler Karıncalar ve onların köleleştirdiği karıncalar; hepsinin bugünkü dünyamızda bir kar-

şılığı var. Peki, Aylak, sizce o kime/ kimlere tekabül ediyor?

Dediğiniz gibi Aylak, kınkanatlıların fiziksel olarak karıncalara çok benzeyen bir türünün üyesi. Bu kınkanatlı türü, hayatını bu benzerlik sayesinde kazanıyor. O türden bir birey, kontrolleri aşip karınca yuvasına girmeyi başarsa yaşamını asalak olarak geçiriyor. Tamamen de asalak olduğunu söylemek doğru değil belki de. Vücudundan salgıladığı bir sıvı karıncalara keyif veriyor. Karıncalar bu sıvıyı emerek bir bakıma kafa buluyorlar. Bunların hepsi, yazar olarak benim yorumumdan bağımsız gerçekler. Bizim dünyamızdaki izdüşümüne gelince... Samimi olarak ilk aklıma geleni söyleyeyim: sanatçılar. Topluma peynir, ekmeğe, su gibi yenilip içilen ürünler vermiyorlar, ama hayatı daha güzel ve daha çekilir hale getiriyorlar.

Kitapta iki farklı iktidar/yönetim modeliyle karşılaşıyoruz. Bunlardan biri Köleciler Karıncaların sistemi: Adı üstünde köleciler bir dikta sistemi. Diğer Çiftçi Karıncalarınki: Burada da bir Kraliçe’den ve onun belki de veziri diyebileceğimiz bir Teyze Karınca’dan söz edebiliriz. İkincisinde ılımlı bir model karşımıza çıkıyor. Ancak her iki sistemin de yetersizliğini görüyoruz. Köleciler Karıncaların dikta rejimi bir isyan sonucu alaşağı edilirken, Çiftçi Karıncalar kendi hiyerarşik yapılarının ihtiyaçlarını karşılamadığını fark ettiklerinde, yeni bir düzenlemeye gidiyorlar. Burada sanki iki farklı devrim modeline işaret ediliyor. Bundan biraz bahsedermisiniz?

Sizin de belirttiğiniz gibi, Çiftçi Karıncalar daha esnek bir toplumsal

düzen içinde yaşıyorlar. Kraliçenin kararları tek başına veren mutlak güç sahibi bir figür olmadığını özellikle vurgulamak istedim ve bunu yaparken, doğanın kendi gerçeklerinden uzaklaşmam gerektiği. Birçok karınca kolonisinde, o aslında kraliçe değildir. Önyargılı bakışımız nedeniyle biz ona kraliçe diyoruz. En önemli işlevi yeni yavrular üretmektir ve uzun, ama insana uyarlanacak olsa özgürlüğünün sınırlılığı nedeniyle çekilmez bir hayatı vardır. Bazı “ilkel” toplumlarda “tanrı” ya da “kral” seçilen bireyin hiç de özenilecek bir hayatının olmaması gibi... Kraliçe, bir açıdan bakıldığında, üzerine düşen işlevi yerine getiren bir köleye benzer.

Akrep ve hamamböceği gibi canlılar, dışarıdan gelen etkileri engelleyici kabukları sayesinde çok az mutasyona uğrar. Bu nedenle, üç yüz milyon yaşındaki akrep fosili şimdiki canlı örneğinden neredeyse farksızdır. Yani milyonlarca yıldan beri geçirdiği dikkat çekici bir değişim yoktur. Toplumsal düzenler için aynısının söz konusu olabileceğini sanmıyorum. Her toplumsal organizma mutlaka kabuğunu aşan bir etkiye maruz kalır. Gelen darbeyi yumuşatıp kendi bünyesine uygun biçimde yorumlayabilecek esnekliğe sahipse değişerek yoluna devam eder. Değilse zarar görür. Despotluk, esnekliğin ve dolayısıyla değişimin düşmanıdır.

Son olarak yeni çalışmalarınızdan bahsetsek? Şu anda üzerinde çalıştığınız, genç okurlar için yeni bir projeniz var mı?

Genç okurlar için dört kitaplık bir proje üzerinde çalışıyorum. Müfredattaki fen ve teknoloji konularını edebiyata uyarlıyorum. İlk kitabı bitirdim ve yayınevime teslim ettim. Şu an ikinci kitabı yazıyorum.

Melisa Ceren HASMADEN

Çiftçi Karıncalar Köleciler Karıncalara Karşı
Toprak Işık
Resimleyen: Sedat Girgin
Tudem Yayınları / 112 sayfa

“Okul koması”na çare

Hepimizin, çocuklar için yazdığı, ince bir mizahla dolu romanlarıyla tanıdığı Daniel Pennac, *Okul Sıkıntısı*’nda başka bir mecraya el atmış. Çocukluğunda kendi yaşadığı “başarısızlık korkusu”ndan ve öğretmenlik tecrübelerinden yola çıkarak pedagojik bir anı kitabı çıkarmış ortaya.

Daniel Pennac’ın *Okul Sıkıntısı* adlı kitabı, yayınevi tarafından “otobiyografik roman” olarak sunulmuş olmasına karşın, tek bir türe ait olduğu iddia edilemeyecek kitaplardan. Halen okullarda edebi türler katı ve kesin tanımlarla anlatılıyor olabilir, ama nicedir bu kalıplar iyiden iyiye yıkılmış durumda. *Okul Sıkıntısı* da bir roman olduğu kadar, eğitim sistemi üzerine eleştirel bir deneme olarak da anılmayı hak ediyor. Pennac’ın eğitim sistemine ilişkin düşünce ve gözlemlerini, romanlarındaki gibi akıcı ve ironik bir üslupla aktardığını söyleyebiliriz.

Pennac, gerek eğitilen gerekse eğiten olarak yaşadığı kişisel deneyimlerinden yola çıkarak ulaştığı sonuçları paylaşıyor. Pennac’ın deneyiminin özgün bir yanı var. Uzun yıllar boyunca kendisinin bir “tembel teneke” olduğunu düşünmüş ve buna bir kez inandıktan sonra, ne kadar ders çalışırsa çalışsın öğrenemeyeceğine inanmış. Yaşadığı bu sıkıntılı dönemlerin ertesinde, öğretmen olduğu zaman, kendindeki umutsuzluğun benzerlerini yaşadığını gördüğü öğrencilere özel bir önem vermiş, yaşadığı deneyimlerin ışığında onlardaki böylesi kalıpları kırmaya çalışmış. Çoğu zaman da ba-

şarılı olmuş. Başarısız olduğu durumları anlatmaktan çekinmeyen Pennac, bu başarısız deneyimlerin öğrencilerin öğrenme konusundaki umutsuzluğunu beslememesi gerektiğinin altını özellikle çiziyor.

Pennac, öğrencilik yıllarında başına gelenleri anlatırken, bunların günümüz dünyasında birebir geçerli olmayacağını belirtmekle birlikte, yapısal benzerliklerin önemini de ayrıca vurguluyor. Gerçekten de Pennac’ın öğrencilik yıllarıyla günümüz Fransa’sının pek benzeşmediği düşünülebilir ilk anda. O ise farklı bir açıdan bakıyor soruna. Başarısız olacağına baştan inandığı için ne yaparsa yapsın öğrenemediği dönemleri anlattıktan sonra, günümüzde öğrencilerin “başarı” konusuna nasıl yaklaştıklarını kendi öğrencilerinden yola çıkarak sergiliyor. Geleceğe güvenle bakmakta zorlanan ailelerde, çocukların ebeveynlerindeki güvensizliği miras aldıklarını ve bunun sonucunda başarılı oldukları zamanlarda bile kendilerini gerçek anlamda başarılı duyumsamadıklarının altını çiziyor.

BAŞARISIZLIK YAZGI MIDIR?

Bu çerçevede Pennac, özellikle göçmen ailelerin çocuklarına ayrı bir önem veriyor. Bu gibi ailelerde yetişen çocukların neredeyse kategorik olarak “başarısız olmaya yazgılı” olduğunun düşünüldüğünü belirtiyor. Fakat durumun böyle olmadığını örneklerle aktaran yazar, öğrencilerin bu gibi olumsuz yargılar nedeniyle kapıldıkları umutsuzluğu öğrencilik yıllarındaki kendi haline benzetiyor. *Okul Sıkıntısı*’nın en çarpıcı yanı da zaten Pennac’ın ele aldığı sorunun her boyutuna içeriden bakmayı başarmış olmasında. Başarısız olacağına inanmış öğrenciyi gelecekle ilgili korkutmanın bir işe yaramayacağını, bunu bizzat

yaşadığı için gayet iyi biliyor. Onun yerine, bugünden bir şey yapılmasını, öğrencinin içinde bulunduğu “okul komasından” çıkarılmasını öneriyor. Kendisindeki başarısızlık inancının ilk kırılışı da bunu akıl eden bir öğretmeni sayesinde olmuş. Öbür öğrencilere verdiği ödev ve cezaların Pennac’ta işe yaramayacağını sezen öğretmen, ondan yıl sonuna kadar bir roman yazmasını istemiş. Elbette benzer durumdaki her öğrencisinde bu yöntemi uygulamamış Pennac, ama öğretmenlik yılları boyunca dile ayrı bir önem vermiş. Dilin düşünceyi sadece ifade etmeye yaramadığını, aynı zamanda düşüncenin ortaya çıkması ve gelişmesi için kurucu bir rol oynadığını, öğrenme konusundaki umutsuzluğun da dil içerisinde saklı nedenleri bulunduğunu savunarak, öğrencilerinin dikkatini dile çekebilmek için, oyun oynamak dâhil her yolu denemiş.

Özet olarak söylemek gerekirse, *Okul Sıkıntısı*, eğitim gibi, yüzyıllar geçtikçe çözüleceği yerde toplumların gelişimine koşturarak karmaşılaşan bir soruna, öğrenciyi merkez alan, ilk anda bir araya gelemeyeceği düşünülen “eğitim” ile “sevgi”yi buluşturan, mütevazı ve edebi bir çözüm arayışı.

Okul Sıkıntısı
Daniel Pennac
Çeviren: Barış Behramoğlu
Can Yayınları / 248 sayfa

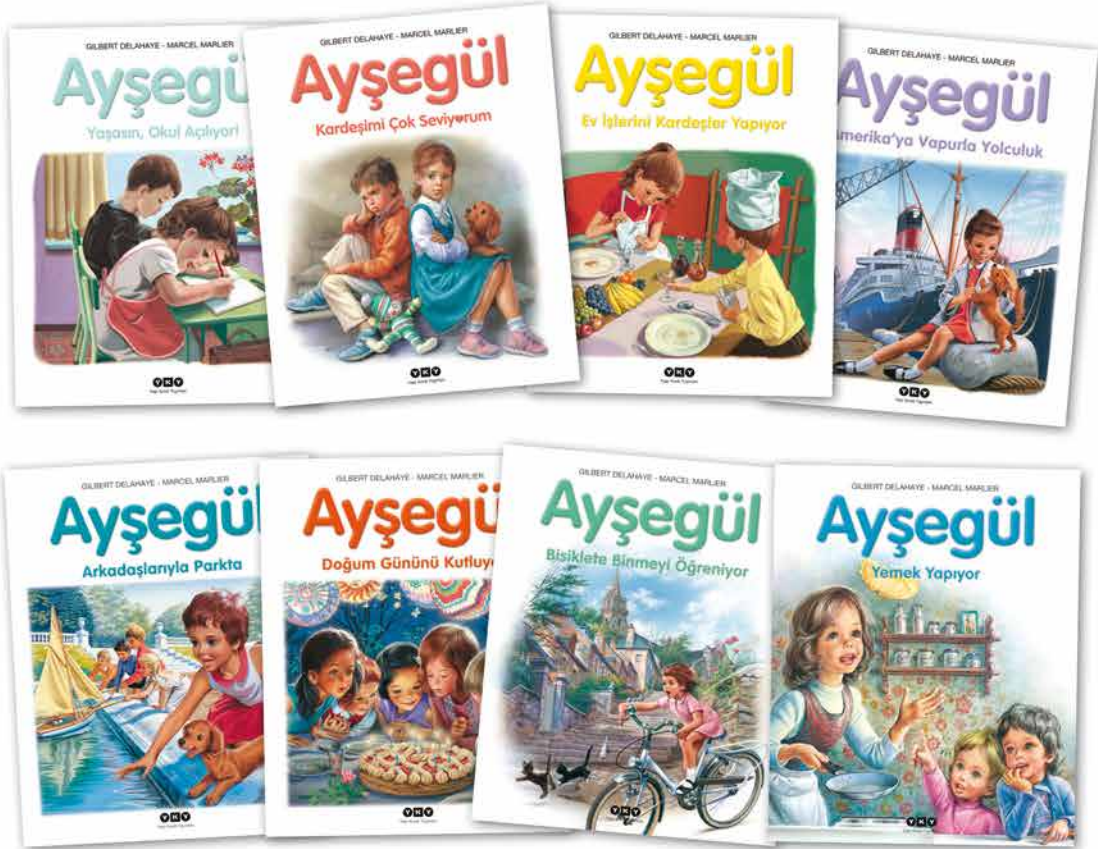
Yapı Kredi Yayınları'ndan

Kaç kuşak onunla büyüdü...

Çocukluk arkadaşımız **Ayşegül**

Onun adı "Ayşegül"... İlk olarak 1954'te, Belçika'da "Martine" adıyla yayımlandı, çok geçmeden de "Ayşegül" adıyla Türkiye'ye geldi. Elli yıllık Türkiye serüveni boyunca, pek çok kuşak, o ve arkadaşlarıyla büyüdü; ebeveynlerle çocukların ortak arkadaşı oldu.

Ayşegül, şimdi artık yeni evinde, YKY'de...

Ayşegül

Yaşasın Okul Açılıyor! • Kardeşimi Çok Seviyorum • Ev İşlerini Kardeşler Yapıyor • Amerika'ya Vapurla Yolculuk • Arkadaşlarıyla Parkta • Doğum Gününü Kutluyor • Bisiklete Binmeyi Öğreniyor • Yemek Yapıyor
Yazan: Gilbert Delahaye / Çeviren: Füsün Önen / Resimleyen: Marcel Marlier / 20 sayfa, 5 TL

Savulun, Gormik geliyor...

Evet, yeni bir kahramanla tanışmaya hazır olun. Guy Bass'ın küçük ve haylaz canavarı Gormik Tortopcan Gumbür, kendisini anne babasına kanıtlamak zorunda hisseden tüylü bir canavarcığın eğlenceli olduğu kadar düşündürücü maceralarıyla karşınızda.

Ne zor iş çocuk olmak! Hep yüklerin dediklerine uymak zorunda kalıyoruz. “Daha küçüksün, sen yapamazsın,” deyip kısıtlıyorlar bizi. Oysa deneyebilsek, belki de başaracağız. Ayrıca hep onların istedikleri gibi olmaya çalışsak bile mutlu olmuyorlar. Ah, hayat ne kadar zor!

Bütün bunlar nereden geldi aklına şimdi, diye soracak olursanız, hemen yanıtlayayım: Bu ay okuduğum kitapların kahramanı küçük sevimli canavar da bu durumun kurbanı işte. Aslında tüylü canavarcık Gormik Tortopcan Gumbür’ün tek isteği, köydeki en korkunç canavarlardan olan anne ve babasına kendini kanıtlayabilmek. Ama tabii işler her zaman öyle kolay olmuyor. Hele bir canavarsanız ve de sadece bir tanecik köpek dişiniz varsa!..

İlk kitap olan *Küçük Canavar Gormik Gumbür*’de, zavallı Gormik’in tek isteği, yaşadıkları tepenin karşısına, yani Bezelye Tepesi’ne gidebilmek. Ama anne babası bunun için yeterince canavarsı olmadığını söyleyince, Gormik çareyi oraya gizlice gitmekte buluyor. Tabii bu da o kadar kolay değil, çünkü Gormik de bütün çocuklar gibi her zaman ebeveynlerinin denetimi altında.

Ebeveynleri tarafından yetersiz bulunan Gormik’cik, Bezelye Tepesi’ne gitmeyi kendini kanıtlamak için bir fırsat olarak görüyor. En yakın arkadaşı bokböceği Bekri de geliyor hazırlıklara yardım etmeye. Ama bu sırada, Gormik’in babası gelip ona bir şey göstereceğini söylüyor. Bahçeye çıktıklarında ne görsün Gormik; kanlı canlı bir koyun. Hem de Gormik’in insan korkutma çalışmaları için. Tam Gormik koyunu korkutmaya çalışır-

ken, bu sefer de annesi rahatsız ediyor canavarcığı. “Büyük canavarlık gecesi ni sakın unutma!” diyor Gormik’e. Bu gece, Gormik’in babasının çok daha

fazla canavarlık yaptığı bir gece. Bu geleneksel gecede, canavarlık bitince önce hepsi bir güzel uyuyor, sonra da patlayana kadar yemek yiyorlar. Annesi bunu hatırlatmakla Gormik’in ekmeğine yağ sürmüş oluyor, çünkü küçük canavarcığımız kaçmak için uzun uyku uyudukları

bir gecenin en iyi zaman olduğuna karar veriyor. Eh, sonunda kaçıyor, ama işler tam yolunda gitmiyor. Olsun, kitabın sonunda Gormik koyunu korkutmayı başarıp aferini kapıyor ya, biz ona bakalım.

İkinci kitap olan *Haylaz Canavar Gormik Gumbür* ise yine Gormik’in izin verilmeyen bir şeyi yapma hevesiyle başlıyor. Babasıyla birlikte “Kaya Atma” çalışırken gördüğü “Fırlat-ma” kayasına kafayı takan Gormik, boyundan büyük işlere bulaşır gene. Daha ufak bir taşı bile fırlatamazken, babasını etkilemek için bir gece kalkıp “Fırlat-ma” kayasını yerinden kaldırmaya çalışıyor. Aslında başarıyor da, ama kayanın altından çıkan yaratık Gormik’in bütün mutluluğunu alıp kayboluyor. Sonraki gün ise Gormik’in bütün işleri ters gidiyor. Sabah dişlerini fırçalarken, ağzına nanemsi bir tat geliyor. Oysa normalde köpekdişi macunlarının hepsinin tadı, terli koltukaltı gibi. Sonra zavallı Gormik musluğu kapatmaya çalışırken musluk elinde kalıyor, bütün banyoyu su basıyor. Gormik’in çilesi bitmiyor; hepsinin üstüne annesi gelip akşama Kafaütü-

ler ailesinin onlara geleceğini söylüyor. Gormik’in kafasından kaynar sular boşalıyor, çünkü ailenin küçük çocuğu Pogî’nin tam iki tane köpekdişi var (Gormik’cik ekonomik davranıp bir dişle yetiniyor oysa) ve altı çeşit hayvanı korkutabiliyor. Gormik tam önceki geceki yaratığın bütün bu olanlarda parmağı olup olmadığını düşünürken, Kafaütülerler geliyor. Ama sonunda kahramanımız yaratığı yakalamayı başarıyor ve hem Pogî’den bile daha canavarsı oluyor, hem de ana babasının gözüne –şimdilik– girmeyi başarıyor.

Valla benden bu kadar, kitapları size tanıttım. Gerisi size kalıyor. Unutmadan söyleyeyim, kitaplarda çok hoş ayrıntılar da var; Gormik ve ailesinin akşam yemeğinde yedikleri gibi. Okurken çok eğleneneceğinize eminim. Ama lütfen en başta söylediklerimle ilgili de düşünün biraz. Her çocuğun ve her canavarın da tabii, kendine has bir kişiliği var. Yani hep ebeveynlerimizin istediği gibi olursak onların kopyası oluruz. Tabii ki annelerimizin sözünü hiç dinlemeyelim demiyorum, ama biraz rahat bırakılsak da hiç fena olmaz hani! Gormik’in başına da ne geldiyse kendini ana babasına kanıtlama isteğinden geldiğini unutmamak lazım. Neyse size iyi okumalar, ben de bu konuya biraz daha kafa yorayım.

Küçük Canavar Gormik Gumbür
Guy Bass

Resimleyen: Ross Collins
Çeviren: Mercan Yurdakular Uluengin
İletişim Yayınları / 80 sayfa

BAŞARININ ŞİFRESİ BU KİTAPTA!

Sınava giren ve daha girecek çok sınavı olan
bütün gençler için eğlenceli bir kitap...

Öğrenciyi
bir atletten
çok teknik direktöre
benzeten eğitimci-yazar
Bora Serhat Çelik
öğrencilerin hem sınava
hem de hayata hazırlanırken
doğru bakış açıları
edinerek planlı olarak
kendilerini tanıyarak ve
hedeflerine ulaşacaklarına
inanarak nasıl başarılı
olabileceklerini gösteriyor.

İlk Gençlik
160 sayfa / 7,50 TL

iyi ki kitaplarım var...

Balık Çorbası'nı kim yapsın?

Sevin OKYAY

Ursula K. Le Guin Balık Çorbası'nda, uzak ve masalsi bir mekânda geçen sıradışı bir dostluğu betimliyor önce. Sonra bu sıradışı dostluktan bir anne ile baba peyda oluyor. Anne "Yazan Kadın" balık tutacak bir oğlan çocuğu istiyor; baba "Düşünen Adam" ise elbise hıştırtısından ibaret bir kız çocuğu.

Ursula K. Le Guin'i bütün fantazyaya meraklıları tanır. Kendisi, başka pek çok şeyin yanı sıra, *Yerdeniz* dizisinin, pek çok roman ve hikâyenin yazarı ve bana göre fantazyaya karakterlerinin belki de en iyisi olan Ged'in yaratıcısıdır. Ged de bir büyücüydü; Roke Adası'ndaki okulda eğitim görmüştü ama sabırsızlık ettiği için başı dertten kurtulmadı. Hatta Le Guin, Rowling'in *Harry Potter* ile edindiği şöhrete, kitaplarının pek beğenilip inanılmayacak kadar çok satmasına hayli bozulmuş, kendisinin de bir büyücü okulu yarattığını hatırlatmıştı. Ama çocuklar, onların gönlüne daha uygun olduğu için Hogswart'ı tercih ettiler. Belki büyükler Roke'taki okulu daha çok seviyordur, şahsen ben ikisini de seviyorum.

Fantazyanın üç dört büyük yazarından biri olan Ursula K. Le Guin, çocuk kitapları da yazıyor. Daha önce, *Günışığı* Kitaplığı'ndan çıkan *Kanatlı Kediler* dizisini okumuştuk. S. D. Schindler'in resimlediği kitapta Le Guin, Bayan Jane Tabbey'nin kanatlı çocukları olan dört kediyi anlatıyordu. Şehri bırakıp kırlara yerleşmek istiyorlardı. Yazar, tehlikeden, korkudan, kaybetme duygusundan uzak durmasa da, bütün bunlara rağmen hayatın tadının çıkabileceğini ve kişilerin gene de sevip doğru davranabileceğini anlatıyordu. Elbette, kedilerin esrarlı dünyasını da gözler önüne sermeyi ihmal etmiyordu.

Şimdi de Maholu Yazan Kadın ile Mohalı Düşünen Adam'ın hikâyelerini

anlatıyor. Kediler mi dediniz? Onlar kadının evinde, uçan farelere eşlik ediyorlar. Yazan Kadın ile Düşünen Adam birbirlerinin arkadaşlığından hoşlanıyorlar. Buna karşılık birbirinden bağımsız hayatları ve evleri var. Birbirlerini ziyaret etmek için yollar aşıyor, tepelerden inip çıkıyorlar. Adam fazlaca "titiz ve temiz". Kadının titizlikle hiç ilgisi yok, o yazıyor.

Yazarın hayal gücü, önce kadının evinde geminden kurtuluyor: ev hayvanı kılıklı uçan fareler, Le Guin kedileri, örümcek ağları. Demek diyoruz, kendini sadece işine veren bir kadın, normal şartlar altında kadınlardan beklenen işlerin hiçbirisini yapmadan da hayatını sürdürebiliyormuş. Fare sevmiyorsanız (ancak, bunlar sevimli) biraz temizlik yapacaksınız. Dolabın kapağını açtığınızda içinde yiyecek bir şey bulmamak işinize gelmiyorsa da ocağın başına geçmekte fayda var. Buna karşılık Düşünen Adam'ın titiz, tertipli tabiatını da biraz sıkıcı bulabilirsiniz.

Ama önemli olan, onların bir araya gelince neler yarattığı; yani dostlukları dışında... Bir seferinde, masanın başına oturmuş konuşurlarken, nasıl bir çocuk isteyebilecekleri konusunu açıyorlar. Hani, bir çocukları olacak olsa... Sohbet bu ya... Adamın aklından bir kız geçiyor, ama bu kız çocuğu sadece bir giysinin hıştırtısı ve küçük ayakların pıtırtısından ibaret sanki. Kadın ise çorbaya koymak için balık tutacak ve başka bazı yararlı işleri yapacak bir oğlan düşünüyor. Sonunda farkında olmadan hayallerinin gerçek-

leşmiş haliyle karşı karşıya kalıyorlar, hem de hesapta olmayan sürprizlerle.

Balık Çorbası, büyüklerin hiç de gerçekçi olmayan beklentileri üzerine mizahi ve fantastik bir kitap. Bütün çocuklar, büyüklerin ne kadar saçma sapan şeylere akıllarını taktığını, çocukları için onları hiç ilgilendirmeyen ne tür hayaller kurduğunu bilir. Büyüyünce ne olmanızı istedikleri meselesini hiç açmayalım şimdi. Burada da büyüklerin beklentilerinin hiç de mantıklı olmadığı ortaya çıkıyor. Oğlan sadece görevleriyle ve işe yarar olmasıyla kendini belli ediyor. Kız ise, Düşünen Adam'ın hayal ettiği gibi elbise ve ayakkabılardan ibaret kalıyor. Bir anlamda anne ile baba diyebileceğimiz, hayal ettikleri çocuklarla karşı karşıya kalmış Yazan Kadın ile Düşünen Adam, acaba onlardan ne kadar yanlış ve orantısız şeyler beklediklerini fark edecekler mi? Oğlandan her şeyi beklerken, kızıdan da hiçbir şey beklemiyorlar çünkü.

Le Guin *Balık Çorbası*'nda, uzak ve güzel, masalsi bir diyarda, sıradışı iki kahramanı olan tuhaf bir hikâye anlatmış. Daha doğrusu bir efsane, çünkü Yazan Kadın'ın kitapları arasında *Oxford Elf Sözlüğü* ile *Daha da Zorlaştırılmış Mantık* da var. Bu öteki dünya halini, uçan fareler ile konuşan kediler de pekiştiriyor. Bunu yazarken, küçükü büyükü hayranlarının sonuçtan memnun kalacaklarını düşünüyoruz.

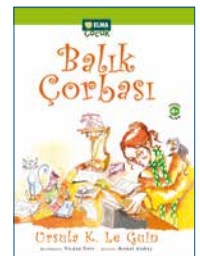
Balık Çorbası

Ursula K. Le Guin

Resimleyen: Vicdan İleri

Çeviren: Kemal Atakay

Elma Yayınevi / 44 sayfa

Kitap arkeologlarına müjde!

Tuğba ERİŞ

Aytül Akal ile Mavisel Yener'in birlikte kaleme aldığı Kayıp Kitaplıktaki İskelet, arkeolojiyi kendine arka plan alan ve bir yandan eğlendirirken bir yandan da bilgi veren kitaplara bir yenisini daha ekliyor. Antik Efes kentinde çalınca bir maceraya atılmak isteyenler için...

Sokaktan geçen birini durdurup, yaşayan bir arkeolog adı vermesini istesek, kaç kişi kurmaca kahraman Indiana Jones dışında bir ad verebilir acaba? (İşte Hollywood'un gücü!) İyimserlikle yaklaşırsak, artık yaşamayan Ekrem Akurgal ya da Jale İnan'ın adını söyleyen belki çıkacaktır. Ya da şu anda bu yazıyı okuyan siz düşünün bakalım; geçmişi anlamlandırmak için çabalayan bir arkeoloğun adını biliyor musunuz?

İlkokuldan beri kulaklarımızda çınlayan bir gerçek; tarih boyunca kültürlerin beşiği olmuş topraklarda yaşıyoruz. Anadolu'da kazma toprağa ne zaman vurulsa, en azından bir antik dönem kap parçasıyla ya da sikkayla karşılaşılıyor. Yalnızca Anadolu mu? Son dönemde İstanbul'da Marmaray Projesi sayesinde Üsküdar, Sirkeci ve Yenikapı'da bir dünya buluntu günışığına çıktı. Sayıları yüzleri aşkın antik yerleşmedeyse kazılar hâlâ devam ediyor.

Peki, arkeolojiye ilgi ne boyutta? Kamu genelinin gözünde, arkeolojinin kazmakla eşanlamı kabul edilen ve çok sevildiği halde pek prim verilmeyen bir meslek dalı olduğu bir gerçek. Üniversite yaşamım boyunca ne okuduğumu soranlar, aldıkları yanıt karşısında birkaç saniyelik sessizlikten sonra, ya "Ha, yani mezar kazıcısı olacaksın!" ya da "Aa, ne güzel, benim de içimde ukdedir!" demiştir. İstisnasız.

Arkeolojiye dair büyüdükçe perçinlenebilecek bu önyargıların ve ilgisizliğin kırılmasının zamanı da, okunan kitapların belleğimizde bambaşka izler bıraktığı ilk gençlik dönemi değil midir? Sözgelimi, dünyadaki ve Türkiye'deki antik kentlere, Hitit, Mısır ya da Roma Uygarlığı'na merak uyandıracak, kurmacayla harmanlanmış kitapların az yazılması çocuk ve ilk gençlik yazınının önemli bir eksiği kanımca.

Mavisel Yener ve Aytül Akal'ın beraber yazdığı *Kayıp Kitaplıktaki İskelet* tam da bu açığı kapatacak türden,

arkeolojik arka planıyla bir solukta okunan, keyifli ve kitabın sonundaki fotoğraf albümüyle de bir o kadar öğretici bir roman.

EFES'İN BÜYÜSÜ

Kayıp Kitaplıktaki İskelet İzmir'in Selçuk ilçesine bağlı Efes antik kentinde M.S. 2. yüzyılda kurulan, yangınlarla yerle bir olmuş, depremlere, savaşlara karşı durmuş ve bugün yalnızca ön cephesini görebildiğimiz Selsus Kütüphanesi'nde geçiyor. Başkahramanları ise Efes, Kapkap ve Çelimsiz, yani bir tekir kedi, 150 yaşında bir kaplumbağa ve dişi bir köpek. Salt bu bile hikâyeye bağlanmamız için bir neden.

Efes, Ceylan'ın kedisi. Ceylan'ın babası Hilmi Efendi, Selsus Kitaplığı'nın bekçiliğini yapıyor; annesi Sevim Hanım ise bir hediyeelik eşya dükkânı işletiyor. Okuma yazma bilmeyen kadınlara okuma yazma dersleri verilmesi için Milli Eğitim Müdürü'ne gidecek kadar inatçı olan, özgürlüğüne düşkün Ceylan ise sınıf arkadaşı Ali'ye karşı bir şeyler hissetse de utangaçlığından pek yakınlaşıyor ona.

Annesini ve babasını depremde yitirdikten sonra Selçuk'a teyzesinin yanına yerleşen ve sınıfta pek kimseyle konuşmayan Ali'nin ise, sınıfta çıkan söylentiye göre, önemli bir becerisi var: Hayvanlarla konuşabiliyor.

Efes, Ceylan'ın her sabah onun için doldurduğu mama kabını bir iki sefer boş bulunca, yemeğine dadanan ve onu aç bırakan canavarı yakalamak için pusu kuruyor. Ağgözlü bir canavar

beklerken, büyük büyük büyük dedesi de bu kitaplıkta yaşayan Kapkap'la karşılaşınca, şaşırsa da, yemeğini habersiz yediği için ona çok kızıyor. Ama bu ikisi, Kapkap'ın masumane söylediği hazine yalanıyla çarçabuk arkadaş oluveriyor. Kütüphanenin Romalı mimarının, büyük büyük büyük dedesine, önemli bir sırrın yazılı olduğu bir parşömen teslim ettiğini ve eğer onu bulursa bu değerli hazineyi ona vereceğini söylüyor Kapkap.

Efes, Selsus Kitaplığı'ndan Efes Antik Tiyatrosu'na giden gizli geçitte tuhaf bir yarıktaki mahsur kalınca, Kapkap günlerce onu arıyor. Çok yavaş hareket edebildiği için, ancak çöp şiş lokantasının köpeği Çelimsiz'in yardımıyla buluyor onu. Bu sefer de onu yarıktan çıkarmak için Ceylan'ın yardımına ihtiyaçları var. Ama Ceylan'ın kafası, Efes Antik Tiyatrosu'ndaki konsere Ali'yi nasıl davet edeceğiyle o kadar meşgul ki!

Efes'in tuhaf yarıktaki bulduğu iskeletler ve gizemli anahtar, Çelimsiz'in Ceylan'ın dikkatini çekmek için yaptığı türlü hokkabazlıklar, Ali'yle Ceylan'ın yakınlaşması... Bir kitap arkeoloğuna bu heyecanlı serüvenin sürprizlerini açık etmemek gerek. Ama kitabın sonunda "Son" yazsa da, bunun Selsus Kitaplığı'ndaki serüvenlerin son kitabı olmadığı müjdesini vermekte de sakınca yok.

Kayıp Kitaplıktaki İskelet
Aytül Akal - Mavisel Yener
Resimleyen: Saadet Ceylan
Tudem Yayınları / 208 sayfa

Anne olmak için “iyi” nedenler!

Simla SUNAY

Çocuk yazınındaki anneye-kadına genel bakış ve işleyiş çoğunlukla toplumdaki bakışla örtüşüyor. Romanlarda baba ile eğlenilir, anne sadece karın doyurmak içindir. Okul öncesi resimli kitaplarda ise anne genellikle sevgi ve güven unsuru olarak ele alınır. Besleyen, uyutan, öpen annedir.

Çocuk yazınındaki anneye-kadına genel bakış ve işleyiş çoğunlukla toplumla örtüşüyor ne yazık ki! Bu genel geçer yorum, hatta bazı iyi çocuk kitaplarında da göze çarpıyor. Örneğin, 1960-1980’lerde yazılmış olan Pıtırıcık’ın annesinin belinden mutfak önlüğü düşüyor, sürekli harika turtalar pişiriyor. Pıtırıcık, genellikle salonda gazete okurken betimlenen babası ile çok iyi vakit geçirirken, annesi ile hiçbir eğlence ve oyun paylaşmıyor. Çocuk kitaplarında “çocuksu” yaramazlık yapanlar genellikle babalar, amcalar ve dayılar oluyor; ama anneler, teyzeler, halalar hep olgun ve ev içinde “görevli” tipler olarak veriliyor.

“Özgür kadından anne olmaz” görüşü çocuk kitaplarında bu kadar yaygınken, tam da buna karşı çıkan kült bir kitap yayımlanıyor: *Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk* (Christine Nöstlinger, Günişiği Kitaplığı), hem tertipli ev kadını anne hem de kötü üvey anne imajını yıkıp geçen özel bir çocuk romanı olarak karşımıza çıkıyor. Romandaki Bayan Berti Bertoletti, eşi tarafından terk edilmiş; yalnız, başına buyruk yaşıyor. “İyi bir anne” olması için hiçbir neden yok gibi. Öyle ya suratını renk renk boyayan, tuhaf giyinen, temizlik yapmaktan hoşlanmayan, sadece güzel halılar dokuyan biri nasıl “iyi anne” olur? Üstelik Bayan Berti Bertoletti şu

kelimelerden hiç mi hiç hoşlanmıyor: ağırbaşlı, düzenli, görgülü, mantıklı, eğitici, terbiyeli, gelenek, ev kadını, uyumlu, uygun... Burada “ev kadını” sözcüğünün geçmesi dikkate değer. Bir gün, bir karışıklık sonucu evine konserve kutusunda ideal bir çocuk gönderiliyor. Mükemmel uslu programlanan çocuk ile Bayan Bertoletti arasında bir uçurum olduğu kesin ve oyunun bildik kuralları kitabın kurgusu içinde birer birer yerle bir oluyor.

Klasik “ev kadını anne” tiplmesini yıkan bir diğer kitap ise *Kumkurdu* (Asa Lind, Kanat Kitap). Zaccarina’nın annesi dışarıda maaşlı çalışırken, babası ona evde bakıyor. Babası ile birlikte bulaşık yıkıyor, annesi ile her cumartesi alışverişe çıkıyor.

ANNELERİN GİZLİ HAYATLARI

Okul öncesi resimli kitaplarda ise anne genellikle sevgi ve güven unsuru olarak ele alınır. Besleyen, uyutan, öpen annedir. Annenin, anne olmak dışında bir “insan” da olduğunu vurgulayan, benim karşılaştığım tek kitap, henüz Türkçeye çevrilmeyen *Mum’s Secret Lives-Vita Segreta Delle Mamme*’dir (Beatrice Masini, Edizioni Arka, İtalya). *Annelerin Gizli Hayatları* başlığıyla çevirebileceğimiz, harika resimleri olan kitapta, annenin çocuğunu okula bıraktıktan sonraki gizli hayatı örneklendirilir. Trafikte sıkışan anne, ejderhalarla savaşıyor; evde temizlik yapıyorsa canavarlarla mücadele edendir; alışverişe çıkmışsa aslında hazine avındadır; yüzücüye denizkızıdır; hemşire ise koruyucu melektir ya da anne olmadığı zamanlarda, bir sanatçı, bir akrobat ya da bir büyücü cadı olabilir. Kitabın sonunda, anneler anne gibi davranırsa da gizli hayatlarında işte buna benzer kişilerdir, sen bunu bilsen de susmalısın ve annelerin gizli hayatları gizli kalmalıdır, deniyor. Neden annelerin hayatları gizli kalmalıdır? Tartışmaya değer elbette.

Gelelim “anne” temasına yakından bakacağımız kitaplarımıza. 3-7 yaş için yayımlanmış *El Bebek Gül Bebek* adlı resimli kitapta, “korumacı anne” modeli işleniyor. Burada annelerin çocuklarını yetiştirmedeki hataları vurgulanıyor. Aşırı evhamın büyüme-ye engel teşkil ettiği örneklendiriliyor. Kitap, yabancı bir yayın olsa da, kültürümüz içinde rastlayabileceğimiz tipik bir anneyi gözler önüne seriyor. Evin en küçük erkek çocuğunun ancak pamuklara sarılarak sokağa çıkmasına izin veriliyor. Pamuklar işe yarar görünse de zamanla tükeniyor. Sonuçta minik Metin pamuksuz olarak eve dönüyor. Anne de Metin’in büyüdüğünü kabul ediyor böylece.

Aynı yaş grubuna uygun *Bir Kocaman Eşek* adlı kitapta ise bir an evvel büyümek isteyen yavru bir eşek var. Annesi sanki büyümesini istememektedir. Israrla ona yemek yedirmeye kalkar. Ama yine de, kendi başına yapmak istediği şeylerde ona engel olmaz. Minik yavru bir gün tek başına evden dışarı çıkar. İlk bir maymunla karşılaşır. Maymun onunla pek ilgilenmez, annesinden bile hızlı yürüyordur çünkü. Yolda rastladığı bir keçi onu kucağında dinlendirir, ama keçinin dizleri annesinkiler kadar rahat değildir. Yolda çok kirlendiği için Bayan Kobay faresi onu yıkamaya kalkar, ama yavru eşek bu banyodan da memnun kal-

Bil Bakalım Seni Ne Kadar Seviyorum

Sam McBratney

Resimleyen: Anita Jeram

Çeviren: Özlem Çolakoglu

Tudem Yayınları / 32 sayfa

maz. Bay Porsuk'un evindeki tuvalet hiç temiz değildir. Bayan Şingirdak Domuzcuk'un yaptığı kek ise hiç lezzetli değildir. Kısacası hiçbir şey evinin ve annesinin tadında değildir. Bitap düştüğü bir anda fark etmeden annesinin kokusunu duyar ve onun yumuşak bedenine yaslanıp uyuya kalır. Kitabın sonunda anne, "Bırakır mıyım koca eşşegimi tek başına?" der. Annenin temsil ettiği "yuvanın" verdiği güveni hiçbir şeyin veremeyeceğini mesajı baskındır. Mesaj böyle olunca tartışmak gerekir. Yavru eşşğin komşulardaki hoşnutsuzluğu bana göre olumlu bir örnek vermez. İnandırıcı da değildir, öyle ki ben oğlumu komşulardan eve geri getirmekte zorlanırım. Evde tok olan karnı komşuda acıkır ve ne yerse bayılır. Yuvanın verdiği güveni ve rahatı hissetmesi için komşunun ve çevrenin rahatsızlık vermesi gerekmez ille de. Elbette yavru eşşğin erken büyüme telaşındadır. Kitap, henüz büyümene zaman var, demek istese de günahı komşular çekmemelidir.

KİM KİMİ DAHA ÇOK SEVİYOR?

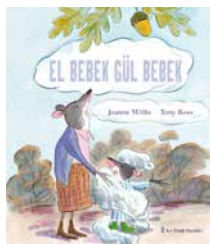
3-5 yaşa uygun *Bil Bakalım Seni Ne Kadar Seviyorum* adlı kitabın öyküsü ise, birbirlerini ne kadar sevdiklerini ölçen bir ebeveyn ile yavrusu arasında geçer. Aslında büyük olan tavşanın anne mi baba mı olduğu belli değildir. Anneyi çağırıştırılmaktadır sadece. Böylesi tek ebeveyn olduğu başka kitaplara da rastlamak mümkün. Örneğin, *Seninle Ben, Küçük Ayı* ve *Uyuyamıyor Musun Küçük Ayı*, Martin Waddell'in yazdığı, Barbara Firth'un resimlediği dünyaca ünlü bir serinin iki kitabıdır. Buradaki ebeveyn daha çok babayı andırmaktadır. *Bil Bakalım Seni Ne Kadar Seviyorum* adlı kitapta, anne mi çocuğunu yoksa çocuk mu anneyi daha çok sever yarışında tabii ki anne galip gelir. Anne ve çocuk sevgiyi ölçerken, bir yandan da okur bunun ölçülemez olduğunu sezer.

Çocuk romanlarında anneyi eve kapatan ve sokaktan dışlayan anlayış, okul öncesi yayınlarda da bir yerde babayı dışlar ve yuvanın sevgi merkezine anneyi koyar. Resimli kitaplarda tek ebeveynli aile modeli bu ayrımı biraz olsun azaltır ve anne mi baba mı olduğu kesin verilmeyen "büyük kişi" yuvayı temsil eder.

Bir Kocaman Eşşek
Rindert Kromhout
Resimleyen: Annemarie
Van Haeringen
Çeviren: Hande Anapa
Can Çocuk / 32 sayfa

El Bebek Gül Bebek
Jeanne Willis
Resimleyen: Tony Ross
Çeviren: Aslı Motchane
Kır Çiçeği Yayınları
26 sayfa

Rosemary Sutcliff **Kartal**

Roma tarihinin en gizemli olaylarından biri...

Sisli Kuzey Britanya topraklarında kaybolan ve bir daha haber alınamayan Dokuzuncu Lejyon'un sırrı...
Ve bu sırrı çözmek için yola çıkan iki adamın sınımsız dostluk öyküsü...

Kartal, tüm dünyada, elli yıldan beri, hem gençler hem de yetişkinler tarafından, merak ve beğeniyle okunuyor.

Şermin'den havalanan kuşlar...

Şeref BİLSEL

Tevfik Fikret, Haluk'un Defteri'nde gençleri muhatap alır. Genç yaşta ölen yeğeninin adını verdiği Şermin'de ise gençlere değil, çocuklara anlatır şair beklentilerini. Ellerini, hayatı değiştirmek için kullanmasını ister çocukların.

Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk
Hiçbir yere gitmiyor

Edip Cansever

Tevfik Fikret (1867-1915)'in 48 yıllık hayatının 32 yılı, II. Abdülhamit yönetimi altında geçmiştir. Bu dönem, genel olarak istibdat (baskı) dönemi olarak adlandırılır. Servet-i Fünûn döneminin edebiyat eserlerinde karamsarlık, bulunduğu yerden kaçma isteği, umutsuzluk gibi olumsuz duyguların arka planında istibdat yönetiminin baskı ve sansür uygulamaları vardır. Tevfik Fikret'in yaşadığı dönem, Osmanlı'nın çöküş dönemi içinde kalan bir dönemdir.

Fikret'in annesi Hatice Refia Hanım, Sakızlı bir Rum ailesine mensuptur; Hicaz'da kolera salgınından ölünce, Fikret 12 yaşında öksüz kalır. "Uzletgeh-i Mâderi Ziyaret" adlı şiirinde, annesinin ölümünden kendisine kalan hüznü ruh halini ortaya koyar. "Bir Tasvir Önünde" adlı şiirinde ise babasını anar. Fikret sadece kendi

hayatının kahramanlarını anmaz şiirlerinde; bütün insanlık için yola çıkan, bütün dinleri ve tarihleri aşmış özgürlüğün sembolü olanları da anar. "Promete" sadece bir şiir adı değildir Fikret'te. Bir anlayışın, bir çıkışın, karşı koymanın da adıdır. Tevfik Fikret, ölümünden bir yıl önce çocuklar için yazdığı şiirlerden oluşan Şermin'i yayımlar. Şermin, Fikret'in genç yaşta ölen, çok sevdiği yeğeninin (kız kardeşinin kızının) adıdır.

KANATLANAN FİKİRLER

Şermin'in yazıldığı dönemlerde; eğitim sistemi üzerine reformların yapılması gerektiğine dair geniş tartışmalar vardır. Reformun gerekliliği konusunda ortak fikir belirmiş olmasına rağmen, reformun biçiminde iki temel görüş çıkar ortaya. Bu görüşlerden birinin öncülüğünü dönemin Maarif Nazırı Emrullah Efendi üstlenir; ona göre reform üniversitelerden (üstten) başlamalıdır; diğer anlayışın sözcüsü Sâti Bey ise ilköğretimden (alttan) başlamanın zorunluluğunu vurgulamaktadır. Baştan beri yönetici ve öğretmen olarak eğitimin içinde olan (Galatasaray Lisesi'nde, Robert Koleji'de, öğretmen okulunda dersler veren) Fikret, eğitim reformuna dair tartışmalarda Sâti Bey'in tavrını destekler. Ve Sâti Bey'in kurduğu "Yeni Mektep"te Yuva adı verilen ilkökul bölümündeki öğrenciler için, hayatının son yıllarında, şiirler kaleme alır.*

M. Sabri Koz'un yayına hazırlayıp Mustafa Delioğlu'nun resimlediği Şermin, gerek Sabri Koz'un kitaba yazdığı önsöz ve şiirlerin sayfa altlarına yerleştirdiği sözlükçe, gerekse Mustafa Delioğlu'nun kitapta yer alan şiirlerin temasına uygun çizdiği resimlerle, bugüne kadar hazırlananların en derli toplusu ve özenlisi. M. Sabri Koz, hazırladığı kitabı, çocukluğunda ona Şermin'den şiirler okuyan annesine ithaf etmiş.

Fikret'in hazırladığı Şermin 31 şiirden oluşuyordu. Elimizdeki kitapta 32 şiir yer alıyor. Sabri Koz, dipnotta "Şermin'de yer almasa da Tevfik Fikret'in bu güzel şiirini buraya almakta bir sakınca görmedim," ifadesiyle, Fikret'in "Küçük Asker" adlı şiirini de kitabın sonuna ilave etmiş. Kitabı okuyanlar bunun son derece isabetli bir tercih olduğunu görecektir.

Küçük asker, dinle bunu:

Sakın boşa silâh atma;

Kılıcını kurşununu

Haksızlığa karşı sakla...

Şermin'in tamamı hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır. Özellikle hece ölçüsünün 4 + 4 = 8'li kalıbıyla: "Yu - va - şef - kat / yu - va - sı - dır". Kitap bizi ilk önce bir mekâna sokar; bu mekânda şaire göre fikirler uyanacak, kanatlanıp daha sonra yükseklerle uçulacaktır. Yukarıda bahsettiğimiz, Sâti Bey'in eğitimde aşağıdan (ilköğretimden) yukarıya (üniversiteye)

doğru yapılanma görüşünün, şiirdeki somut karşılığı Tevfik Fikret'te kendini gösterir böylece.

Kitabın ikinci şiiri "Şermin'in Elifbe'si" adını taşır. Bu şiirin alfabe'yi konu edinmesi tesadüf değildir. Arap harflerinin sırasını, seslendirilişini, bitişen ve bitişmeyenlerini öğretmesi bakımından didaktik bir şiirdir. Kitabın genelindeki bu öğretici atmosfer, söyleyişteki benzetmeler, çocukların dikkatini okşayacak ironiler, kafiye ve ölçüyle şiirin dairesine taşınmaktadır. Fikret, çocuklardan sadece bilim, deney istemez; eğlenmelerini, oynamalarını da bekler. Çünkü "severek" öğrenmenin önemine, kalıcılığına inanır. Şermin'de, hayatın birçok alanına dokunan, hemen herkesin içinden geçtiği haller, oyunlar, sesler, mevsimler karşılar bizleri. Çocukların algı dünyasına hemen dâhil olabilecek bir anlatım biçimi, "anlatılanların" doğrudan ve kalıcı bir biçimde taşınmasını sağlar. Şairin önüne açılmış bir alfabadan havalanan kuşlar, boynunu kaldıran çiçekler, testesine davranan marangozlar, vızıldayan arılar, altın yüzlü papatyalar... geniş zamanlı bir çocukluk fotoğrafı çıkartır karşımıza. Şair, retorik kaygısından çok "faydalı" olanı, toplumu değiştirecek olanı öne çıkarmak peşindedir.

Şiirlerin bazılarında sekizli hece-lerden oluşan dizelerin arasına, bu dizelerdeki söyleyişi ortadan ikiye bölen dörder heceli bölümler girer; bu bölümler şiirdeki sesin tökezlemesine yol açmaz; söyleyişe esneklik, tazelik getirir. Geceyi farklı cephelerden, çok güzel ve somut benzetmelerle anlattığı "Siyah Bacı" şiirinde bu durumu gözleyebiliriz:

*Benim siyah bir bacım var / Adı
Leylâ / Gözü şehlâ... / Kollarında, el-
lerinde / Saçlarının tellerinde / Pullar,
inciler parıldar.*

Şermin'deki şiirlerde dikkat çeken bir başka yön, duyu organlarına seslenen ifadelerin yoğunluğu ve dolayısıyla soyut durumları somut göstergeler, nesneler üzerinden, akılda kalıcı biçimde ortaya koyan söyleyiş özellikleridir. Fikret, temelde muhataplarının çocuklar olduğunu, bu çocukların da Yuva'da bulunduğunu dikkatinden kaçırmaz. Kitabın bir başka cephesinde ahlaki faziletler vardır: iyi insan olmanın erdemleri. Fikret'in önerdiği, o

güne dek hurafeler içinde boğulmuş, aldığı ilmi günlük hayatına uygulayamayan insan tipinden oldukça farklıdır; her şeyden önce kişiliğe önem veren bir şairdir o. İnsanın aldığı eğitimi gündelik hayatında kullanmasını ister.

Haluk'un Defteri'nde muhatap gençlerdir. Şermin'de ise gençlere değil, çocuklara anlatılır şairin beklentiler. Ellerini, hayatı değiştirmek için kullanmasını ister çocukların. "Marangoz" adlı şiirden:

*Elim işler işim ürer
Aletlerim birer birer
Geçerler her gün elimden*

Servet-i Fünûncu şairlerin dili oldukça ağırdır; Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların yoğunluğu bu dilin belirleyici özellikleri arasındadır. Şermin, dil bakımından, o günün koşulları içinde olabildiğince sade bir kelime kadrosuna sahiptir. Bu kelime kadrosunda "renk" bildiren sıfatların ayrı bir yeri ve önemi vardır. "Rengin" (renkli) adlı şiirde beyaz, siyah, sarı

renklerden mürekkep kedisine ablasının adıyla (Rengin) seslenir:

Fakat hocam söyledi ya?

Rengin demek, renkli demek;

Bunda ne var gücenecek?

Bahar, kalfa'dır; yaz, nine; hazan, teyzedir; kış ise baba... Kış, her sene birkaç nene, birkaç baba ve birkaç çocuk alıp gider ve topraklara teslim eder. Dönemin iklim bilgisine de göndermede bulunur Fikret.

ŞİİRLE EĞİTİM...

"İnsanın anayurdu çocukluğudur," diyordu Amado. Bugün ezbere dayalı ve büyük ölçüde pratik karşılığı olmayan eğitim sistemimizden doğan ve hayatın farklı alanlarında kendini gösteren kaos, Tevfik Fikret'in yaklaşık 100 yıl önce kaleme aldığı Şermin'deki çocuk eğitimi yaklaşımıyla büyük ölçüde ortadan kaldırılabilir. Fikret, bilginin uygulamaya, dolayısıyla üretime dönük değerini işaret eden, çocukların öğrenmelerinde oyunun ve sevginin önemine değinen şiirleriyle, sadece küçüklerin değil büyüklerin de hayatında kalmayı sürdürüyor. Ve edebiyatçıların... Bugün, şiirlerinde onlarca çiçek ismi sayıp gülle karanfili karıştıran, bütün bitkilerden, sebze-lerden bahsedip turşu kurmayı bilmeyen, haiku'lar yazdığı halde göge bakıp bize iki üç yıldızı adıyla söyleyemeyen, bir çekiç sahibi olunca gördüğü her şeyi çivi zanneden şuara takımının da Fikret'ten alacağı dersler olmalı!

* Bu konuda ve Tevfik Fikret'in hayatı, edebî kişiliği hakkında daha etraflı bilgi için bkz.: Atilla Özkırımlı, *Tevfik Fikret*, Cem Yayınları, 1990.

Şermin / Tevfik Fikret
Yayına Hazırlayan: M. Sabri Koz
Resimleyen: Mustafa Delioğlu
Yapı Kredi Yayınları / 112 sayfa

Nuh Arpasuyu evden niye kaçıyor?

Derviş Aydın AKKOÇ

Hangimiz çocukluğumuzda evden kaçma hayalleri kurmamışızdır? Bu kaçma isteğinin özgürlük ve büyüme arzusu içerdiği kesin. Ama özgürlükle kendinden ve gerçeklerden “kaçma” arasındaki o ince çizgiyi ayırt etmeyi insan nasıl öğrenebilir? Nuh Arpasuyu Evden Kaçıyor işte bu sorularla uğraşiyor.

Çocukların anlayamadığımız, herhangi bir kalıba dökemediğimiz pek çok davranışı vardır. Çocukların dünyası ile yetişkinlerin dünyası arasında muazzam bir uçurum bulunur. Öyle ki, ne kadar yakınımızda olsalar da belli bir *mesafeden* bakarız onlara. Onların davranışlarını genelde kendi anlam dünyamız dâhilinde bir yere oturtmakta zorlanırsınız. Yetişkinlere özgü bir mantık arıyor oluşumuzla ilişkilidir bu kavrayamama hali. Oysa mantık ölçülerimiz çocukların evrene genelde dar gelir. Onların evreni durmadan genişler, ama biz yetişkinlerinki tam tersine hep daralma, küçülme eğilimindedir.

Büyükler ve küçükler arasındaki ilişkinin muammalarla ilerlemesinin nedeni de bu ters istikametlerde yol alan akıştır. Çocukların genişleme, açılma arzusunun salt davranışlarla değil, mekânla da yakın bir bağlantısı vardır. Çocuklar evlerin odalarına sığamazlar. Oyuncaklar, yapay renkli kâğıtlar, tavanlarda kıpırdayan ışıklar hep yetersiz kalır. Onlar bu yetinmezliklerinde tek bir düşe kilitlenirler: Ne olursa olsun evi, duvarları aşmak. Belki de insanoğlunun hürriyetle kurduğu ilk ve en önemli ilişki budur.

Her çocuk evden kaçma hayalini mutlaka kurmuştur. Firar et-

mek, sokağa çıkmak, dünyaya açılmak ve alabildiğine koşmak... Ne var ki çocukların evden kaçma düşlerinin ardındaki genişleme-hürriyete kavuşma arzusunu göremediğimiz için, yetişkince bir eda ile onları azarlar, en iyi ihtimalle hayıflanırız onlara. Oysa yapmamız gereken çocukları, onların dünya ölçülerine başvurarak anlamaya çalışmaktır.

BİR “DENEYİM” OLARAK KAÇIŞ

Zarife Biliz’in su gibi çevirisiyle yayımlanan *Nuh Arpasuyu Evden Kaçıyor* adlı kitapta, insanın mekâna karşı çıkışının öyküsü anlatılıyor bir anlamda. Adından da anlaşılacağı üzere, başlangıç ve sona erişiyle birlikte bir evden kaçma eyleminin hikâyesi veriliyor. Olay örgüsü esnasında, çocukların evden kaçma eylemlerinin saiklerini anlayabilmemiz adına bolca ipucu sunuluyor. Kitabın kıymetli bir tarafı kanımca burası. Nuh’un iç dünyasını gözler önüne serip, evden kaçma düşünü özgürlük hissi merkezinde somut kılarak, yetişkinler ve çocuklar arasındaki mesafeyi kısmen de olsa kapatmasından söz ediyorum.

Sekiz yaşındaki Nuh Arpasuyu bir sabah gün ağarmadan yaşadığı evi terk etme kararı alır. Ev ahalisi Nuh evi terk ederken uykudadır. Sessizce merdivenleri iner, bahçe kapısına değin soluğunu tutarak gider ve nihayet kapıdan çıkarak yol alır. Bir hayli ilerledikten sonra dönüp son bir kez bakar eve. Acaba geri mi dönecek diye merak ederiz. Zira evin uzaktan görüntüsü bakışlarını bulutlandırır. “Bakma, devam et,” diyesi gelir insanın. Son bakışlar insanı yaralar. Ama Nuh inceden işleyen sızının firar kararını gölgelemesine müsaade etmez ve önüne çıkacak ilk köye değin yürümeye devam eder. Evden çıkarken yanına bilerek para almamıştır. Ailesi tarafından hırsız olarak anılmak istemiyordur. Yaşayacağı şeylere,

özellikle aç kalmaya hazırlamıştır kendisini. Ağaçlardan elmalar kopararak beslenmek de mümkündür ne de olsa!

Niçin evden kaçmıştır Nuh? Kitap boyunca zihnimizi meşgul eden temel sorudur bu. Gaddar bir anne, haşın bir baba ve bir zulüm anlatısı bekleriz ister istemez. Nuh evden kaçtıktan sonra, maceralar yaşadığı iki köyü geride bırakır. Bu köylerde başına türlü işler gelir. Kendisini ilk kez “yabancı” olarak duyumsar. Aidiyet duygusunun ciddiyetini fark eder. Köylülerin yabancı sevmez bakışlarından tedirgin olur. Konaklamak, yerleşmek için müsait yerler olmadıklarına karar verir ve yeniden yollara düşer. Açlık giderek küçük midesini daha bir kemirmeye başlar. Neyse ki üçüncü köy az ileridedir. Yorgun düşmüş bir bedenle köye girer. Bu köy diğerleri gibi değildir. Daha rahat hissederek kendisini. Görkemli bir ağaç vardır köyün meydanında. Bakışlarını ondan alamaz. Az sonra Sosis Köpek ve Aç Eşek adlı hayvanlar Nuh’a yaklaşır onunla konuşmaya başlar. Ağacın ardında esrarengiz ve tam bu nedenle de davetkâr bir dükkân vardır. Dostlarıyla vedalaşarak derhal dükkâna girer. Envai çeşit kuklanın yer aldığı büyümlü bir oyuncakçı dükkânıdır burası. İçerde yaşlı bir adamla karşılaşır Nuh ve kısa sürede arkadaş olurlar. Sohbet biraz ilerledikten sonra yaşlı adam vaziyeti idrak eder: Nuh bir müşteri değildir, evden kaçmıştır. Doğal olarak, yaşlı adam Nuh’un niçin evden kaçtığını merak eder. Acaba suç işlemiş ve kömürlüğe mi kapatılmıştır; okulda seilmeyen başarısız bir öğrenci midir; ailesi ve toplum tarafından itilip kakılmış bir çocuk mudur? Yaşlı adamın şahsında bu gibi soruların yanıtlarını aramaya koyuluruz. Gelgelelim bu arayışımızda hayal kırıklığına uğralırız.

Nuh Arpasuyu, yaşlı adamın soruları karşısında daha fazla dayanamaz ve yanıt verir: “Dünyayı dolaşıp büyük

maceralar yaşamak için evden kaçtım.” Tüm eylem işte bu istekte saklıdır. Nuh’un annesi ona karşı asla kötü davranmamıştır, babası da öyle. Bu gerçek, anlam kalıplarımızı çatlatır. Sahi, evden kaçmak için illa da ebeveynlerin kötü/cezalandırıcı kişiler olması mı gerekir? Özgürlük adına insanoğlu sevgiden, bağlılıktan, şefkat ve iyilikten de kaçma kararı alamaz mı? Nuh aslında tam da bunu yapmıştır eylemiyle. Dünyayı dolaşmak, sokaklarda nefes alıp büyümek, herhangi bir yere ve kişiye ait olmamak, kısacası *deneyime* sahip olmak...

EVE DÖNÜŞ MÜMKÜN MÜ?

Eve dönüş mümkün müdür? Herkes için olduğu gibi, Nuh özelinde de geçerlidir bu soru. Nuh dükkânda geçirdiği tek günlük firar eylemi esnasında yaşadıklarıyla dünyanın deneyimini yaşadığı hissine kapılır. Toplumun ve aklın sesi olan yaşlı adamın telkinleriyle eve dönme kararı alır. Ne var ki, bu isteğin neden sonra Nuh’un annesinin ölüm döşeğinde olmasıyla da ilişkili olduğunu öğreniriz. Nuh, hem dünyaya açılmak hem de annesinin ölümünün vereceği acıyı yaşamamak için kaçmıştır evden. Burada durum biraz daha çetrefilleşir. Özgürlük isteği ile yaşamın gerçeklerini kabullenme zorunluluğu arasına ince ve gergin bir çizgi çekilirken, okura yeni bir düşünme mecrası da açılır.

Yaşlı adamla Nuh arasında geçen ve geçmişten şimdiye, oradan da geleceğe uzanan bu yoğun macera ile Nuh annesini son kez görmesi gerektiğine ikna olduğunda, suçluluk ve pişmanlık hisseder: “Yaptığım şey üzerinde gerçekten düşünmemiştim, ne yaptığımı bilmiyordum, o yüzden kaçtım,” der. Yaptığının bencilce bir davranış olduğunu, belki de kaçmasıyla ilgili olarak kendisine söylediği gerekçelerin o kadar da saf ve yalın olmadığını fark eder. Büyümenin ilk adımı atılmıştır: Bir gerçeğin farklı farklı yönleri, farklı farklı boyutları olduğunu öğrenmek...

Nuh Arpasuyu Evden Kaçıyor
John Boyne
Resimleyen: Oliver Jeffers
Çeviren: Zarife Biliz
Tudem Yayınları / 208 sayfa

**Birçok dile çevrilen,
çok ödüllü roman!**

geçtigitti geçtigitti geçtigitti

Çağdaş Hollanda edebiyatının parlak yazarı Marjolijn Hof, kaygıyla kavrulan bir çocuğun aklından geçenleri, eyleme döktüklerini, yetişkin bir gözle yargılamadan, nasihat etmeden, gerçekliği deforme etmeden aktarıyor. Aile ilişkilerine, hayvan sevgisine, sevginin sıcaklığına ve avutucu gücüne ayna tutuyor.

“Gözümüzü kapayıp
'geçtigittigeçtigittigeçtigitti'
dersek geçip gider mi kaygılar, kötü düşünceler?..”

Büyüklerle acı masallar!

Nazan ÖZCAN

Nöstlinger'i artık hepimiz tanıyoruz. Onun açıkça taraf olan, çocukların ve ergenlerin yanında cesurca saf tutan anlatıları, çocukların ve ergenlerin dünyasına olduğu kadar, "büyüklerin" ikiyüzlü dünyasına da ayna tutuyor. Ebeveynler, cesaretiniz varsa eğer siz de okuyun *Evde ve Uzakta'yı*.

Oğlu ergenliğe girdiği zaman, ablam da kısa yoldan depresyona girdi. İkisinin bir arada olması, el bombalarının, roket atarların, savaş uçaklarının kol gezdiği şahane bir savaş alanı demektir! Tabii biz eğleniyorduk ama ablam oğlunun, oğlu da ablamın onu sevmeyişinden o kadar emindi ki! Ablam için oğlu "ergenus beterus", oğlu için ablam "kafayı yemiş anne" idi. Yine savaş alanındalar ve pek güzel savaşıyorlar! Savaşın kazanını olmaya-acağı çok belli.

Haddime değil tabii (ne de olsa ben anne değilim), ama ablamı rahatlatmak için bir iki laf ediyorum arada. Söylediğim tek şey, çocuğun ergenlik geçirmemesinin tuhaf olacağı ve şu anda yapacak tek şeyin onu sevmek olduğu. Bir yerlerden duyduğum şu cümleler bana ve ablama yardımcı oluyor: "*Ergenler İstanbul Boğazı'na kılavuz kaptansız girmiş dev yük gemileri gibidir. Bir o kıyıya bir bu kıyıya çarpa çarpa ilerlerler. Sizin yapabileceğiniz ise onun arkasında durup her çarptığında, onu çarptığı yerden sevgiyle çıkarıp tekrar yoluna bırakmak. Asla önünde ya da yanında gitmeye kalkışmayın, ama onun arkasında olduğunuzu mutlaka bilsin.*"

Yılların çocuk ve ergen kitabı yazarı Christine Nöstlinger'in *Evde ve Uzakta'sını* okurken düşündüğüm hal tam da buydu. Nöstlinger bu kitabın-

da, on yaşındaki Erika'nın gözünden ablasının evden kaçışını ve bu kaçışın ailenin büyüklerini nasıl zıvanadan çıkarttığını anlatıyor. Abla İlse 14 yaşında ve çok güzel bir kız, dolayısıyla Erika'nın gözünde bir ilah. Erika en çok onunla bir şeyler paylaşıyor. Çünkü açık söylemek gerekirse, ailenin durumu da epey karışık. Annesi ve babası, Erika'yla İlse küçükken boşanmış, küçük kızlar iki yıllığına babaannelerine bırakılmış. Daha sonra hem anne hem de baba başkalarıyla evlenmiş. Üstelik yeni evlendikleri kişilerden de yeni çocuklar olmuş. Erika ve İlse, "kronik anne tribinden" mustarip anneleri, üvey çocuklarına karşı daha akli başında davranan üvey babaları ve sürekli ilgi bekleyip mızıldayan iki minik üvey kardeşleriyle yaşamaya başlamış. İki ergen için hiç de kolay bir durum değil. Özellikle de "kronik anne sendromu" yaşayan ve çocuklarının tam da kendi istediği gibi olması için her türlü davranışı (davranış derken, duygu sömürsünden, ağlama krizlerinden tutun da dayığa kadar her şeyi kastediyoruz) kendinde hak gören anne, durumu daha da beter bir hale sokuyor.

İlse ergenliğiyle birlikte, yaşadığı deliler evine dayanamayıp sırta kadem basıyor. Deliler evini idare etmek de Erika'ya kalıyor. Ama bela hiçbir zaman tek tek gelmez: Üvey babanın disiplin ve otorite manyağı annesi; çocuklarını haftada ya da iki haftada bir gören, fakat annelerini sürekli çocuklara sahip çıkmamakla ve iyi yetiştirmekle suçlayan baba; demans geçiren bir dede de bu şahane tabloya ekleniyor. Erika'nın tek sığınağı, ona ve ablasına iki yıl annelik etmiş olan, onları çok ama çok seven, anlamak için dinleyen, yalan söylese bile yüzlerine vurmeyen, geride durarak bütün hareketlerini sahici bir ilgiyle izleyen, zor duruma bile isteye düşseler de onlara kucak açıp acılarını dindirmeye

çalışan, çocuklar için disiplinin değil sevginin gerekli olduğuna inanan babaanneleri. Nöstlinger kitabında, "ev" denilen çatı altında, "kutsal" denilen "sıcak aile ortamında" gününü geçiren, ama aslında bütün bu saçmalıklardan çok ama çok uzaktaki bir hayal âleminde yaşayan on binlerce çocuğun hikâyesini anlatıyor.

1936 doğumlu yazar, kendi ifadesiyle, küçükken vahşi ve kızgın bir çocukmuş. Belki de tam da bu yüzden, kitaplarında –ve tabii ki *Evde ve Uzakta'da*– o çocukluk kızgınlığını unutmadan yazıyor. Dolayısıyla, asla ve asla, büyüklerin bir sürü abuk subuk kuralla dolu, baskıcı, otoriter, disiplinli, prensipli tavırlarına ve dünyalarına pabuç bırakmıyor. Çocukların dilinden ve çocukların gözünden dünyaya bakıp, o küçük yaşta nelerle uğraşmak zorunda kaldıklarını acı, mizah dolu bir dille, net ve çarpıcı şekilde büyüklerin önüne koyuyor. Çocukların gözünden ortaya koyduğu dünyada ise büyüklerin iki yüzlülükleri, bencillikleri ve çocukları dünyaya getirdikleri için onun üzerinde her türlü psikolojik ve fiziksel şiddeti hak gören faşizan tavırları fena halde faş oluyor! Yani anlayacağınız, büyüklerle acı masallar. Tabii okumaya cesaretleri varsa!

Evde ve Uzakta
Christine Nöstlinger
Çeviren: Suzan Geridönmez
Günüşiği Kitaplığı / 196 sayfa

Pinokyo'nun yazarından başka masallar

Elif TÜRKÖLMEZ

Pinokyo'yu tanımayanınız yoktur. Yalan söyleyince burnu uzayan bu tahta kuklanın yaratıcısını biraz daha tanımaya ne dersiniz? Collodi'nin kendi çocukluğundan esinlenerek yazdığı haylaz mı haylaz iki öykü, Ben Çocukken – Maskeli Şenlik adlı kitapta sizi bekliyor.

Bir yazar için kitabının kendi adının önüne geçmesi, yarattığı bir karakterin dünyanın neredeyse her kültüründe tanınması ama kendi isminin o kadar da bilinmemesi, iyi talih midir kötü mü bilemiyorum. Fakat İtalyan yazar Carlo Collodi için bunun bir mutluluk kaynağı olduğu aşikâr. Çünkü o *Pinokyo*'nun kendisinden daha tanınır ve sevilir olmasını anlayış ve mutlulukla karşılıyor; yalan söyleyince burnu uzayan bu tahta çocuğun, dünyanın tüm çocuklarına “yalanın ne kadar kötü bir şey olduğunu öğretmesiyle” kıvanç duyuyordu.

Collodi'nin biraz da kendi çocukluğundan esinlenerek yarattığı Pinokyo karakteri, yaramazlıklarıyla Gepetto Usta'yı canından bezdirirken, aynı zamanda tüm dünya çocuklarına “birini karşılıksız sevmenin erdemini” öğretiyordu.

Collodi'nin, *Pinokyo* kadar ünlü olmasa da, okuduktan sonra en az onun kadar sevilcek öyküleri “Ben Çocukken” ve “Maskeli Şenlik” Yapı Kredi Yayınları'nın özenli baskısı ve Emine Bora'nın insanın içini açan rengârenk çizimleriyle çocuklarla buluştu.

Ben Çocukken - Maskeli Şenlik adını taşıyan kitapta Collodi, ilk öyküde kendi çocukluğundan eğlenceli ve öğretici bir hikâyeyi aktarıyor. Anlattığına bakılırsa, Collodi öğrenciyken pek yaramaz bir çocuk. Okulda herkese kök söktürüyor. Öğretmenlerini de arkadaşlarını da canından bezdiriyor. Derste yerinde duramayan, üstü başı hep pasaklı, oturduğu yerde türlü haylazlıklar düşünüp dersi dinlemeyen bu sevimli çocuğun son marifetiye ona iyi bir ders vermeye yetiyor: Sessizliğiyle ünlü, temiz pak bir çocuk olan Silvano'nun kar gibi beyaz pantolonuna at üstünde bir adam resmi çizen Collodi, öğretmeninin “Collodiiiiiii!” cıglığıyla kendisini sınıfın en arkasındaki boş sırada, sınıfın geri kalanından uzakta, bir başına buluyor. Cezasını çekerken de yerinde durmayı pek başaramayan kahramanımız, esas cezanın “saygınlığını kaybetmek” olduğunu görüp bunun manasını çok güzel kavlıyor.

19. YÜZYIL TERBİYE ANLAYIŞI

Collodi, “Maskeli Şenlik”te ise üstlerine birer kostüm uydurarak maskeli baloya katılmak isteyen Cesare ve iki erkek kardeşinin öyküsünü anlatıyor. En güzel maskeye verilecek büyük ödülü almak uğruna gece gündüz kostüm dikip boyayan üç kafadarın başına gelmedik kalmıyor. Bu hikâye, hem kendisini hafta sonları maça, parka ya da sinemaya götüren bir dayı ya da amcaya sahip çocukları, hem de çocukluğuyla birlikte her zaman böyle bir dayı ya da amca figürünü hatırlayan herkesi yamuk yamuk güldürecek cinsten. Cesare ve kardeşlerinin çevirmek istediği dolapları uzaktan takip eden, onlara asla “doğru davranış budur” diye parmak sallamayan Eugenio Dayı'nın mizah duygusu sayesinde, çocuklar hem hatalarını hem de böyle bir dayıya sahip olmanın önemini kavlıyor.

Collodi'nin bu öyküleri, belki öyle kültleşecek, tüm zamanların en iyi

öykülerinden olacak türde hikâyeler değil. Ama bu anlatıları değerli kılan başka bir şey var. Bu öyküler, “olanaksızlık” içindeki çocukların bile yaratıcılık, neşe ve zekâ sayesinde her işin altından kalkabileceklerini gösteriyor. Öykülerde, bugünden bakınca bize biraz “uzak” gelecek tek yön, terbiye kuralları açısından kalıplara sadıqlığı olabilir. Collodi'nin öğretmeni de, Cesare ve kardeşlerini “çocuk” oldukları için maskeli şenlikten kovup yatağa gönderen “emniyet görevlileri” de, klişe sayılabilecek türden bir terbiye anlayışına sahipler. Ama öykülerin 1800'lü yılların sonlarında yazıldığını ve Collodi'nin bu türden terbiye biçimleriyle biraz dalgasını geçtiğini de söyleyelim.

Bu arada vakit bulursanız *amazon.com*'a bir tıklayıp kitabın diğer dillerdeki baskılarına, en azından kapaklarına bir göz atın derim. Eğer bunu yaparsanız Emine Bora'nın çizimleriyle kitaba ne çok şey kattığını daha iyi anlayacaksınız. Kırmızı saçları, çilleri, biçimli burnu, kocaman ağızıyla Collodi'yi ne güzel resimlemiş. Cesare, Orazio ve Pierino kardeşlerin yamalı kostümleri, rengârenk elbiseleri onun fırçasında başka türlü güzel olmuş. Kitaba büyük katkısından dolayı Bora'yı ayrıca kutlamak gerek.

Ben Çocukken - Maskeli Şenlik
Carlo Collodi

Resimleyen: Emine Bora
Çeviren: Filiz Özdem
Yapı Kredi Yayınları
72 sayfa

Şiirsel TAŞ

Acılı annelik halleri

Annelik demek ille saçının süpürge etmek, her türlü eziyete canı gönülden katlanmak, kan kusup kızılık şerbeti içtim, demek midir? Yoksa anneleri bu acılı yollardan kahramanlaştırma çabaları, anneliğin içerdiği tüm gerçek değerleri gölgelemekten başka işe yaramaz mı?

Çocukluğumdan belleğimde yer etmiş birtakım "feci" okuma parçaları var. Buyurun, tadımlık...

Hain bir kıza sevdalanan bir delikanlı, kızın gönlünü kazanmak ister. Kız ise delikanlıyla evlenmek için bir koşul öne sürer: Delikanlı genç kıza, köpeğine yedirmesi için annesinin kalbini söküp getirecektir. Öykünün devamında, delikanlı kızın isteğini yerine getirir ama mendile sardığı kalbi genç kıza götürmek için yolda koşarken, ayağı takılır düşer, canı yanar. Yerde yuvarlanan kalp dile gelir ve şöyle der: "Yavrum, bir yerin acıdı mı?"

Geçenlerde sahafta eşelenirken elimde, 1960 baskısı "bir küçücük kitapçık, içi dolu en acılısından annelik" tarzı bir yayın geçti (*Annem*, Derleyenler: Siret İstemi, Halil Güvenç, Dağarcık Çocuk Yayınları). Elli yıl önce anneler günü münasebetiyle basılmış olan bu kitabı açıp da yukarıda bahsettiğim "Anne Kalbi" adlı öyküyle karşılaşınca, bir klasik çocuk kitabı kahramanı olan Bayan Frisby ekseninde yazmayı düşündüğüm bu yazı, haliyle böyle biraz garip başladı.

Gelgelelim, bizim çocukluğumuzda

çocuk edebiyatında annelik teması bol acılı Adana tadındaydı. Çocuğun birey, annenin kadın olarak vasıflarından söz etmeye pek yanaşılmazdı. Kopamamacasına simbiyotik, tuhaf bir ilişki tınlardı ana-çocuk temalı öykülerde, şiirlerde. Annelik sonsuz şefkat denizi, dipsiz fedakârlık kuyusu, bir tür kendini hiçe sayış demekti ve de nedense anneler, anneliğini kanıtlamak için ölmek zorundaydı sanki. Aynı kitaptan M. E. Yurdakul'un "Kesildi mi Ellerin" adlı şiirine de göz atalım. Para istediği yoksul annesinden zırnık koparamayınca, kadını bıçaklayan "ana kanı içen, kanlı cellat, canavar evlat" üzerine yazılmış bir şiir. Anne önce beddualar ediyor ama sonra oğlunun elinden akan kanı görünce bakın ne diyor:

O damlayan kimin kanı, avucunun içinden?

Yoksa beni vurur iken, bana bıçak saplarken kesildi mi ellerin?

Of sızlıyor omuz başım, yaralarım pek derin.

Kaç buradan, seni şimdi gelip buradan tutarlar;

Zincir vurup o karanlık zindanlara atarlar;

Kaç buradan kuş gibi

Ben kanımı helâl ettim, sen de affet Yarabbi!...

Kurtar beni bu büyük acılardan Bayan Frisbyyyyyyyyyy! (Fribiiiiiiiiii diye okuyunuz.)

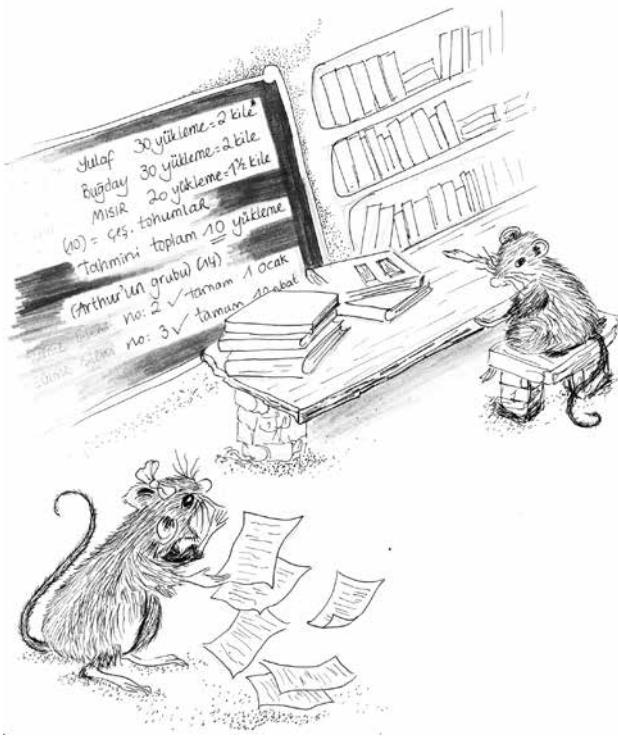
EN TELVELİSİNDEN ISTIRAPLAR

Bunca lafı niye ettim? Şunun için: Anne-çocuk arasındaki sevgiyi çocuk edebiyatında dillendirme çabası; ille de en telvelisinden büyük ıstıraplar, yok olana dek hırpalanışlar, her türlü kallesliği affedişler, eziyetleri sineye çekişler, kadını sanki başka bir kimliği yokmuşçasına "sırf ve illaki de anne kılan", anneliği de çekilmek zorunda olan acılarla taçlandırıp kutsayan davranış modelleriyle yüklü, üzerine bir de trajik ölüm şerbeti dökülmüş metinlere mi götürür bizi? Yaşamak istediğimiz, çocuklarla paylaşmak istediğimiz annelik halleri, öyküleri, şiirleri bunlar mıdır?

Bayan Frisby de bir annedir. Dört çocuğuyla ilgilenen, onlar için kaygılanan, özveride bulunan, üstelik bütün bunların altından tek başına kalkması gereken, bazen bu sorumluluğun ağırlığı altında ezildiğini hisseden bir tarla faresidir. Aklını kullanmayı bilir; çözüm üretmeye çalışır. Kolay kolay pes etmez. Ama bu kez ciddi bir sorunla karşı karşıyadır. Bahar gelmek üzeredir ve ailesiyle birlikte, yaşadıkları bahçeden, dere kenarındaki yazlık eve taşınmak zorundadırlar. Ancak küçük oğlu zatürre geçirdiği için en azından birkaç haftalık zaman kazanması gerekir. Lakin çiftçinin sabanı toprağı ve yaşadıkları yuvayı altüst etmeden önce bir hal çaresi bulmak zorundadır. Gizemli Kurtarma Ekibi'nin sıçanları, Bayan Frisby'ye hiç ummadığı bir destek verir.

Robert C. O'Brien'in kitabı *Bayan Frisby ve Gizemli Kurtarma Ekibi* çok kahramanlı bir eserdir. Bu kahramanlardan biri olan Bayan Frisby, hasta

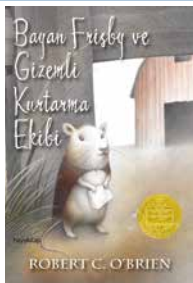

küçük oğlunu kurtaracak planı hayata geçirebilmek için kedinin pençesinde can verme riskini göze alır. Fakat ille de bu uğurda ölmesi gerekmez. (Bu durumda ona “şansı yaver giden bir anne” mi desek?) Buna karşılık, çocuklarından hiçbiri annesini bıçaklamaya, yüreğini sökmeye falan kalkışmaz. (Onlara da “hayırlı evlat” mı desek?) Sonuçta Bayan Frisby çocukları için ölmez, bizi gözü yaşlı koymaz ve bu da onu “daha az iyi” bir anne yapmaz. O’Brien’in kitabında, ölümle taçlandırılan fedakârlık payesi Bayan Frisby’ye değil, bir başka kahramana layık görülmüştür, ama bu Bayan Frisby’yi daha az kahraman kılmaz. İşin daha da hoş yanı, kitapta Bayan Frisby’nin tehlikede olan bir canı kurtarma çabası –evrimsel psikologlara inat– sırf anneliğe özgü bir özveri olarak yansıtılmaz. Bayan Frisby, karga Jeremy’yi kurtarıırken de aynı cansiperane davranışı sergiler, hem de hasta yavrusuna ilaç götürmek üzere yola koyulmuşken.

Bilirim, çocukların kalbini çalan daha çok Gizemli Kurtarma Ekibi’ndeki sıçanlardır. Ama “Anne Kalbi” gibi metinlere maruz kalmış geçmiş zaman çocukları için, Bayan Frisby çocuk edebiyatının en harbi annelerinden biridir. Günümüz çocuklarının, kırk yıl öncesinden bugüne kadar gelen bu anneye tanışmaları en içten dileğimdir.

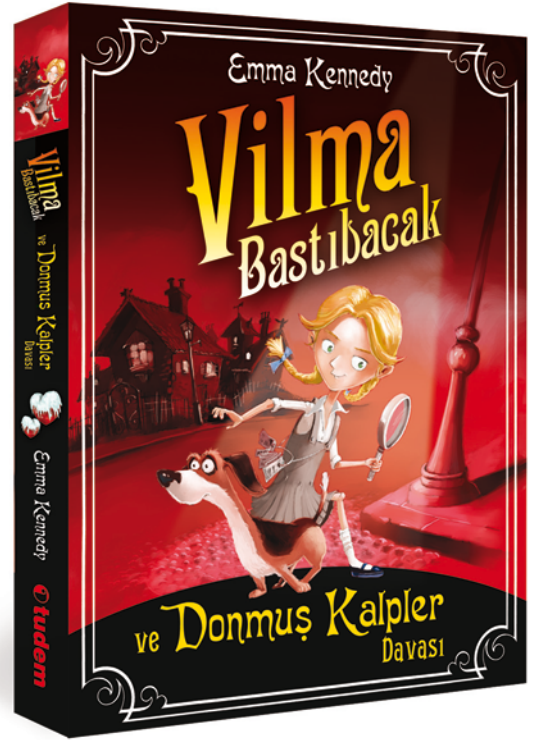
Bayan Frisby ve Gizemli Kurtarma Ekibi
Robert C. O’Brien
Çeviren: Şiirsel Taş
Hayy Kitap / 264 sayfa

Savulun kötüler! Dedektif Vilma Bastıbacak geliyor!

Çalıntı bir mücevher. Bir balık pulu. Birkaç donmuş kalp. Bu tam Vilma Bastıbacak’a göre bir dava!

İngiliz yazar Emma Kennedy’nin kendi has mizahi diliyle kaleme aldığı bu sürükleyici polisiye serinin ilk kitabı. Devamı için şimdiden sabırsızlanmaya başlayın deriz!

En farklı anne...

Irmak ZİLELİ

Nasıl bir anneniz olsun isterdiniz? Topuklu ayakkabı giyip makyaj yapan, görünüşü “sıradan” bir anne mi; yoksa rengârenk etekleri, düz sandaletleriyle bisiklet tepesinden inmeyen, her daim eğlenceli ama biraz tuhaf birini mi? Hadi bu anne seçme müsabakasına biraz daha yakından bakalım.

Kendinize “başka bir anne” ister miydiniz? Nedenise, insana elinde olmayanlar daha kıymetli görünür çoğunlukla. Etrafınızdaki çocukları gözleyin bir; normalde yüzüne bile bakmadıkları bir oyuncak başkasının eline geçince nasıl da kıymete biner!

Benim annem, kıvrırcık kısa saçlı ve hiç makyaj yapmayan biriydi. Düz ve uzun saçları olan “bakımlı” (yoksa “makyajlı” mı demeli?) annelere imrenerek bakardım. Zaten çoğunlukla bu tür anneler vardı etrafta. Belki de benim dikkatimi onlar çekiyordu. Algıda seçicilik!

Acaba birilerinin kıymetini, onları kaybedince anlamamız da bu yüzden mi? Hani artık “ellerimizde” olmuyorlar ya, o açıdan. Aslına bakarsanız, size sözünü edeceğim *Başka Bir Anne* isimli resimli kitabın kahramanı olan küçük çocuk, bu soruna güzel bir çare buluyor. Hayalinde, elinde olan ile olmayanın yerini değiştiriyor. Yani sahip olduğu annenin yerine imrendiği anne örneklerini koyuyor. Böylece kendi annesinin yokluğundan doğan boşluk bir şeylerin farkına varmasını sağlıyor. Diğerlerinden oldukça farklı bir kadın annesi. Rengârenk giyinen, pek çocuklarına göre absürt sayılacak fikirleri olan, biraz hippivari bir anne. Sırf dış görünüşüyle değil, davranışlarıyla da gerçekten sıradışı bir kadın. (Buna “yağmurlu günlerde balıkları gezinti-

ye çıkartmasını” örnek vermek yeterli olur sanıyorum.) Annesinin utandığı bu özelliklerinin aslında en sevdiği tarafları olduğunu anlaması için böyle bir hayal kurması gerekiyor çocuğun.

Öte yandan, kahramanımızın imrendiği arkadaşlarına soracak olsak, yani hikâyenin yazılmayan kısmına baksak, kim bilir neler öğreniriz diye merak ediyor insan. Sözelimi, annesi topuklu ayakkabı giyen Ela da spor ayakkabıyla gezen bir anne hayal ediyor olabilir mi? Ela, bizim çocuğun formülünü uygulayacak olsa, annesini olduğu gibi sevdiğini anlar mı?

YARIŞTIRMADAN SEVMEK

İşte bu noktada hikâyenin problemli bölgesine adım atmış oluyoruz. Çünkü çocuk annesini olduğu gibi sevdiğini fark etmekle kalmıyor, daha demin imrendiği annelere olumsuzluklar da yüklüyor. Ela’nın annesi gibi topuklu ayakkabı giydiğini hayal ettikten sonra şöyle diyor: “*Ama o zaman benimle ağaçlara tırmanamaz... Yooo hayır! Bunu da boş ver!*” Bu cümle çocuğun kendi annesinin onunla ağaçlara tırmanacak kadar eğlenceli biri olduğu bilgisini içermenin yanında, Ela’nın annesinin hiç de öyle biri olmadığı fikrini de doğruluyor. Öyleyse bu formül Ela’da işe yaramaz... Bu tür bir olumsuzlama ister istemez şu soruyu sorduruyor okura: Birini kendine ait özellikleriyle severken, ötekini küçümsememiz, beğenmememiz gerekir mi?

“Öteki” kavramını özellikle kullandım. Çünkü *Başka Bir Anne* isimli bu kitap, son yıllarda büyüklerin dünyasında çokça tartışılan bir konuya işaret ediyor aslında: ötekileştirme. Bu kavram, çocukların dünyasına “farklılıklara saygı” çerçevesinde intikal ediyor. Bu kitapta da “farklı” bir anne var. Ve bu farklılığı nedeniyle çocuğu ondan utanıyor. Sonra ne oluyor: Aslında annesini bu farklılığıyla sevdiğini anlıyor. Buraya kadar sorun yok. Şimdi

demin vurguladığım “olumsuzlama” noktasına geri dönelim. Çocuk kendi annesini olduğu gibi sevdiğini anladı. Bunu anlamasını sağlayan da annesini farklı kılan özelliklerin ne kadar güzel olduğunu fark etmesiydi. Ama bunu fark ederken, öteki anneleri olumsuzladı. Peki, böylece tersinden bir “ötekileştirme” yapmış olmadı mı?

Okura dedi ki, topuklu ayakkabı giyen anneler çocuklarıyla ağaca tırmanamaz! (Oysa kimse 24 saat topuklu ayakkabı giymez.) Etek giyen anneler (ki burada renksiz etekten söz ediliyor aslında) bisikletle gezinti yapamaz. Oysa eteğin rengi bisiklet binmeye engel değil. Ali’nin annesi gibi bebeğini gezdiren bir anne, sadece küçük bebekle ilgilenir; büyük çocuğuyla oynamaya vakit ayıramaz... Bunun gerçek olduğunu düşünürsek iki ya da üç çocuklu ailelerin vay haline!

Hikâye güzel; özellikle de kişinin elindekinin değerini bilmesi gerektiğine olan vurgusuyla. Hikâyedeki anne tipi de oldukça keyifli, eğlenceli, matarak. Ama satırların ardına ulaştığımızda, azıcık daha dikkatli bir bakışla yeniden gözden geçirdiğinizde, aksayan yerleri görmemek mümkün değil. O yüzden bir şerh düşmek zorundayım bu hikâyeye. Farklılıklar güzel! Farklılıklara saygı duymak da! Peki, hepsinin tabloyu renklendirdiğini düşünürsek, birinciliği “en farklı olan” rene vermek niye?

Başka Bir Anne
Leyla Navaro, Sandra Albukrek
Resimleyen: Sandra Albukrek
Can Çocuk / 36 sayfa

NİSAN SAYIMIZDA:

İnce Memed // İnce Memed - Yaşar Kemal
Tante Rosa // Tante Rosa - Sevgi Soysal
Frankenstein // Frankenstein - Mary Shelley
Zackarina // Kumkurdu - Asa Lind
Asteriks // Asteriks - Réne Goscinny - Albert Uderzo

Roman Kahramanları Tartışıyor

Türkiye’de ve dünyada romana kaynaklık edecek insanlık trajedilerinin kalmadığı fikrine katılıyor musunuz?

- ALİ PLATİN
- AŞKIN GÖNGÖR
- AZİZ ŞEKER
- BERNA MORAN
- CEYHAN USANMAZ
- ECE TEMELKURAN
- ELİF KUTLU
- ELİF ŞAHİN HAMİDİ
- ELİF TÜRKER
- EMİR ALİ ÇEVİRME
- ERENDİZ ATASÜ
- GIOVANNI SCOGNAMILLO
- GÖKÇE AKGÜL
- GÜL T. TEMUR
- HATİCE MERYEM
- KAA ARSLANOĞLU
- KAYA TOKMAKÇIOĞLU
- MARIO LEVİ
- MAVİSEL YENER
- MEHMET EROĞLU
- MÜGE İPLİKÇİ
- NAZLI ERAY
- NEDİM GÜRSEL
- ÖZGE BAYKAN
- SİMLA SUNAY
- ŞİİRSEL TAŞ
- ÜMİT KİREÇÇİ
- YANKI ENKİ
- YELİZ KIZILARSLAN
- YILDIZ AYBARS
- YUSUF YILDIRIM
- ZARİFE BİLİZ

En eğlenceli oyun: müzik...

Arzu HAKSUN GÜVENİLİR

Her şey anne karnında başladı. Daha dünyaya gelmeden annemizin kalp ritimlerini dinleyerek... Belki de işte bu yüzden müzik ruhumuzun vazgeçilmez bir gıdası. Üstelik biz fark etmesek bile yaşamın her alanında... Müzik Atlası, çocuğunu bu gerçek anlamıyla müzikle tanıştırmak isteyenler için.

Anne karnında bir bebek, annesinin kalp ritimleriyle huzur buluyor. Doğduğu ilk günlerde göğsüne yaslanıp aynı ritmi duymak, aynı kokuyu almak istiyor. Kulağına söylenen kelimelerin anlamı hiçbir şey ifade etmiyor belki, ama bir taraftan da bu ses ve sesin tınısı hiç yabancı gelmiyor.

Tüm bunların ne anlamı olabilir? Tek bir anlamı var aslında; bedenine suya duyduğu ihtiyaç gibi, ruh da müzikle beslenmek istiyor. Sesin, ritmin, bir melodinin insan üzerinde doğduğu ilk günden beri bu denli etkili olmasının gösterdiği tek bir şey var; dış dünyaya ait başka hiçbir şeyin müzik kadar etkili bir biçimde insan ruhuna hitap edemeyeceği... Bu durumda ne yapmak gerekir? Ruhun ihtiyacı olan besini doğru biçimde vermek tabii ki.

Ebeveynler olarak, çocuklarımızı müzikle ilgilensin ya da bir enstrüman çalsın isteriz. Peki, bunun nedenini sorguladığımız oldu mu hiç? Kızım/oğlum yetenekli imajını yaratmak ya

da zekâyı geliştiriyor olması yeterli bir cevap mı gerçekten? Hayır, çünkü müziğin bedenimiz üzerinde farkında olmadığımız o kadar çok etkisi var ki; insan sevgisi, toplum ve ahlak anlayışı, doğa duyarlılığı... Müzik, bir güzellik ve eğitim aracı, insanı yumuşatarak geliştiren en önemli öğe. Minik yavrularımızın iyi bir ahlak anlayışına sahip, insana ve doğaya duyarlı olmasını, zekâsının gelişmesini, yaşamın zor anlarında sağlam durmasını istemez miyiz? Bunun birçok yöntemi, yol haritası var. Önemli bir tanesi, müziğe yaşamlarında doğru anlamda yer vermelerini sağlamak. Mandolin Yayınları'ndan çıkan *Müzik Atlası* adlı kitap, benzerlerinden çok farklı bir müzik kitabı. Bir oyun gibi çocuklara müziği anlatmakla kalmıyor, büyüklere de müzikle ilgili birçok şeyin farkına varmasını sağlıyor.

Her şey önce sesiyle var. Telefon, matkap, çalar saat, elektrikli süpürge, yağmur sesi, kuş sesi... Kulağımıza

gelen o kadar çok ses var ki! Kapatın gözlerinizi, dinlemeye başlayın. Tonlarını ayırt etmeye çalışın; ince, kalın, yüksek, alçak, melodili, ritimli... Tüm bu sesleri ne sıklıkla duyuyoruz? Nasıl ayırt ediyoruz? İşte eğlenceli bir oyun. Çocuğunuzu alın yanınıza, birlikte ses avına çıkın. Çocuğunuzla duyduğunuz, hatta onun da taklit edebildiği bu sesleri basit bir kayıt cihazına alın ve müziğin dünyasına ilk adımı birlikte atın. Tıpkı bakmak ile görmek arasındaki fark gibi. Nasıl ses çıkarılır? Nasıl duyarız? Sesin seviyesi ne demek? Alçak sesleri duymakta neden zorlanırsınız? İşte bu soruların tüm cevapları kitapta bir oyun gibi anlatılıyor. Şekillerle, çizimlerle, gösterdiği yöntemlerle öyle güzel anlatılıyor ki kitap her şeyi; birçok bilgiyi öğrendiğinizin farkına bile varmıyor, üstelik çok eğleniyorsunuz.

ÖNCE SES VARDI

İkinci bölüm; "Müziği Okumak". Önce ritim, sonra notalar... Kalp atışları, saatin tik tak sesleri ve bunların yazıya aktarımı. Tıpkı konuşmayı yazıya dökmek gibi. Yeni bir dili, müzik dilini öğrenmenin heyecanı bambaşka. Kitapta, ilk nota yazımı nasıl ortaya çıkmış, neden yazıya dökülmesine ihtiyaç duyulmuş ve daha başka birçok sorunun çok basit, akılda kalıcı cevapları yer alıyor. "*Küçük pire merdivenleri hızla çıkıyor, onu takip eden yavru köpek basamakları sayıyor; do-re-mi-fa-sol-la-si do. Şimdi de aşağı inelim; do-si-la-sol-fa-mi-re-do. Şimdi bunu piyano tuşları üzerinde deneyelim. Elin sola doğru gittiğinde ses adeta bir gök gürültüsü gibi kalınlaşıyor. Peki ya sağa doğru gittiğinde? Bu kez ses kedi miyavlaması gibi inceliyor.*"

Üçüncü bölüm; "Müzik Aletleri". "Tüm bu sesleri farklı enstrümanlarla çıkarmaya ne dersin? Hatta kendi enstrümanını kendin yapmaya. Belki de en

eğlencelisi bu. Küçük bir ot parçasının nasıl bir enstrüman olabileceğini görmek.”

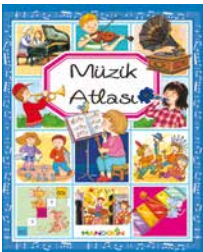
Kitabın son bölümünde ise ünlü bestecilerin hayatlarından kesitlere yer veriliyor. Küçük Bach, keman ve klavsen çalmayı öğrenmiş. Anne ve babası küçük yaşta öldüğü için tüm desteği ağabeyinden almış. Mozart, klavsen çalan kız kardeşi ve keman çalan babasını dinleyerek büyümüş. Onları hep taklit etmiş. En büyük eğlencesi hayat ve müzik olan Mozart, “birbirini seven” notaları ararmış. Franz List, tam bir virtüözmüş. O çaldığı zaman herkes sanki bir orkestra çalışıyor zannedermiş.

İnsan yaşamında belirli bazı işlevleri vardır müziğin. Mantıklı düşünmeye, matematik zekâsının, hayal gücünün gelişimine katkısı en fazla olan sanat dallarından biridir. Hiçbir bilim insanının tam olarak açıklayamadığı bir zihin açma etkisi vardır müzikte. Müziği bir ders gibi değil, bir dans gibi öğretmek doğrudur. Dolayısıyla bu tür kitaplar en önemli kılavuzlardır. Birçok çocuk enstrüman çalmaya keyifle başlamış, nefret ederek sonunda kaldırıp atmıştır. Çocuklarımız, günden güne zorluğu sürekli artan şeyleri öğrenmekte zorlanır ve bazıları da bu hıza yetişemediği için cesaret kırıklığı yaşar. Amaç, çocuğu her yönüyle tamamlamak; kulağını, sesini, konuşma sesini dahi kullanmasını sağlamak; zevkini eğitmek ve ona genel bir müzik kültürü kazandırmaktır. Gerçek müzik eğitimi, hayata geçirilen, yaşama katılanıdır. Çocuk günlük yaşamdan kopuk olmayan şarkılarla tanışmalı, hayatındaki sesleri bilinçli duymayı ve dinlemeyi öğrenmelidir.

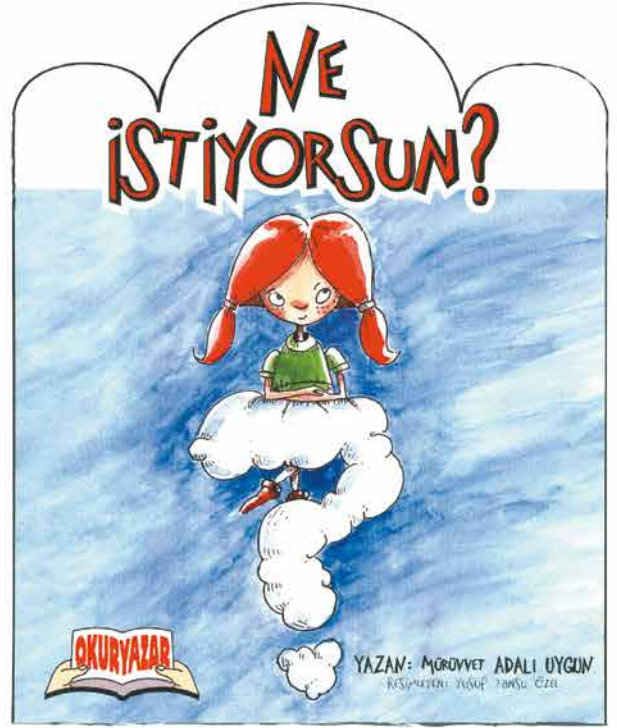
MÜZİK HER YERDE

Sonuç olarak, müzikal seviyesi ne olursa olsun, herkesin hayatında müzik vardır. İlk başta da değindiğim gibi, aslında her şey kalp atışlarıyla başlar. Unutmamak gerekir ki her çocuk müzikle ilgili en az bir etkinliği yaşamına katmaktan büyük keyif alır. Ebeveynlere düşen de, çocuğun bunlardan kendisini en iyi ifade edebileceği hangisi ise onu bu etkinliğe yönlendirmek ve ona genel bir müzik sevgisi kazandırmaktır; özellikle de okul öncesi çağıdaki çocuklar için bu çok önemlidir. 6-9 yaşa hitap eden, cazip renkli çizimleriyle göz dolduran *Müzik Atlası*, tam da bu yolda ilerlemek isteyen ebeveynler ve çocuklar için iyi bir kılavuz; her eve girmesi gereken güzel bir kitap. Çocuklar bu kitapla müziği öğrenecek, kendi enstrümanlarını yapacak, müzikli oyunlarla da konsantrasyonlarını, en önemlisi hayal güçlerini geliştirecekler.

Müzik Atlası
Kolektif
Resimleyen: Emilie Beaumont,
Marie-Renee Pimont
Çeviren: M. Işık Durmaz
Mandolin Yayınları / 134 sayfa

NE İSTİYORSUN?

**Küçük Efes'in
dünyasında mutluluk
ve mutsuzluk üzerine
harika bir kitap...**

**Mürüvvet Adalı
Uygun'un
ilk kitabıyla tanışın!**

Okuryazar Yayınevi
Tekstil Kent Ticaret Merkezi Galeria A-3 Blok
No: 45 Esenler / İstanbul
Tel: 0 212 438 32 91 Faks: 0 212 438 45 91
info@okuryazaryayinevi.com
www.okuryazaryayinevi.com

Deneyimin önemi ve empati

Ayşegül Utku GÜNAYDIN

Miyase Sertbarut'un *Kimsin Sen* adlı romanı, ergenlikten yetişkinliğe adım atan Elif'in deneyimlerini merkeze alıyor ve Elif aracılığıyla, aslında görünenin ne kadar aldatıcı olduğunu, tüm dünyanın, bizim sınırlı renk algımıza rağmen, aslında sonsuz bir çeşitlilik içerdiğini vurguluyor.

Miyase Sertbarut'un *Kimsin Sen* adlı son romanı, genç bir kız olan Elif'i merkeze alarak onun çevresinde gelişen olayları anlatıyor. Elif, kendini, varoluşunu ve çevresini sorguladığı, sorularının yanıtını bulmaya çalıştığı bir dönemden geçiyor. Büyümenin, yetişkinliğe adım atmanın sancılarını duyumsuyor. Nedenini bilmediği iç sıkıntıları var. Peki, büyümek sadece sıkıntıların sayısının artması, küçük olmak ise bireyden sayılmamak ve yetişkinler tarafından ciddiye alınmamak mıdır? İşte bu noktada Elif'in kendisine, ailesine, arkadaşlarına bakışı, yaşadığı deneyimlerle birlikte değişiyor. Bu değişimin yaşanmasında deneyim kavramının büyük önemi var. Çünkü deneyim kavramı aracılığıyla algı, görünen "gerçek", görünenin ardındaki ve kendini başkasının yerine koyabilmek gibi noktalar üzerinde duruyor Miyase Sertbarut. Elif'in sorularının ve yaşama ilişkin kuşklarının arttığı bu zaman dilimi, kişinin kendini ve çevresini sorguladığı, zaman zaman her ikisine de yabancılaştığı, yolunu çizmeye hazırlanırken kendini ifade yollarını aradığı bir sürece işaret ediyor.

Her şey annesi Nilüfer Hanım'ın, akşam çöpü kapı önüne koyacağı sırada, buruşturulmuş kâğıtların altından görünen bir tutam sarı saçın dikkatini çekmesiyle başlıyor. Saçları kesilmiş, giysileri yırtılıp yüzleri tükenmez kalemle boyanmış ve çöpe atılmış bu bebeklerin, kızı Elif'e ait olduğunu anlamakta gecikmiyor. Artık işe yaramayacaklarını düşündüğü kırk kadar bebeği çöpe geri koyan Nilüfer Hanım, kızının zor bir dönemden geçtiğine kanaat getirip bu durumu eşi Ercan Bey'le paylaşırken, bebeklerin akıbeti bize romanda başka bir dünyanın kapılarını aralıyor.

BİR SON BİR BAŞLANGIÇ

Sokaktan geçen kırk, kırk beş yaşlarında bir kadının yırtık torbadan sarkan bebeklerden birini görerek çöpe yönelmesi ve poşeti alıp kimseye görünmeme gayretiyle hızlı adımlarla gözden kaybolması, okurdaki merak duygusunu iyice körüklüyor. Bebeğin ince uzun tırnaklarına sürülmüş parlak renkteki ojelerin onu neden bu kadar heyecanlandırıldığını ise ancak bu orta yaşlı kadının, yani İnci Hanım'ın dünyasına girince görebiliyoruz. İnci Hanım, aynı zamanda Elif'in sınıf arkadaşı Mert'in annesi.

Elindeki çöp poşetiyle eve adımını atar atmaz, makasını ve diğer aletlerini alıp geliyor. Bu ana-oğlun evine daha yakından baktığımızda, her biri farklı ayakkabı kutularının içine konmuş, oyuncak bebeklere ait kopmuş kollar, yüzler, ayaklar ve gözler olduğunu görüyoruz. Okur, Elif'in büyüme sürecinin bir parçası olarak ıskartaya çıkardığı şeylerin, başka birinin hayatında yepyeni bir başlangıcın, yeni bir projenin ilk adımlarını oluşturmasına tanık oluyor. Aynı olayın başka başka insanlar için taşıyabileceği farklı anlamları görüyor.

Elif ise bu sırada bebeklerinden kurtulmanın hafifliğini duyumsuyor.

Daha pek çok şeyden kurtulmak niyetinde, ama bebeklerden başlamanın başkalarına zarar vermeyecek, hem de kendi değişiminin zeminini hazırlayacak ilk adım olduğu inancında. Bebeklerini çöpe atmak Elif için bir erginleşme ritüeli aynı zamanda.

GÖRÜNENİN ARKASI

Pek çok kişi, Elif'in öyküsünü okuduğunda, çocukluğunda buna benzer bir eylemi gerçekleştirdiğini fark edecektir. Kendi suratını, tıpkı bebeklerine yaptığı gibi fazladan gözler ve dudaklar çizerek boyaması ve kamusal alana bu şekilde çıkarak insanların tepkilerini ve kendi hissiyatını deneyimlemesi, Elif'in arayış ve sorgulamalarına öncülük eden kişisel bir deneyim olarak sunuluyor. Ayrıca sınıfta öğretmenleri eşliğinde yaptıkları empati kurma deneyimi de romanda sonradan gelişecek olaylara bağlanıyor. Kuzeni Berna'nın bir kaza sonucu köprüden düşmesi ve bir süre yoğun bakımda kalması, Elif'in bu empati deneyimini bizzat hayata geçirmesine imkân tanıyor. Bu süreçte de aslında hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığını, yargılarımızın yaşamı algılamada ne kadar kısıtlayıcı bir unsur olduğunu keşfediyor.

Kimsin Sen?
Miyase Sertbarut
Tudem Yayınları
126 sayfa

Bahara ve Fırtına Mucitleri'ne özlem!

Eraslan SAĞLAM

Alex Williams'ın Fırtına Mucitleri adlı romanı, İş Kültür Yayınları aracılığıyla okurlarıyla buluştu. 12 yaş ve üstüne önerilen 263 sayfalık roman, küresel ısınmanın etkilerini çok erken hisseden bir yazarın gençlere yönelik uyarısı, bir dünyayı kurtarma çağrısı olarak da okunabilir.

Küresel ısınmanın etkileri temasıyla neredeyse on altı yıldır meşgul olan Alex Williams'ın Fırtına Mucitleri adlı kitabının arka kapağında şunlar yazıyor:

"Hiç durmayan kar fırtınasının hü-küm sürdüğü bir şehirde yaşayan Madeline ve Rufus Breeze çok yetenekli iki kardeşdir. Nesillerdir mühendislik yapan bir aileye mensup bu akıllı gençler, aynı babaları ve dedeleri gibi kendi fanlarını icat etme konusunda uzmanlaşmışlardır. Ancak havanın sürekli buz gibi olduğu bir yerde, kimse fan almak istemez. Kar fırtınası yüzünden, bir aile hariç kentteki herkes fakirleşir ve zorlu bir yaşam sürmeye başlar. Evlerini kaybetmek üzere olan Breeze ailesinin babası, pek güvenilir biri olmayan Sebastian'ın teklifiyle, fanları toplayıp sıcak bir kente giderek para kazanmayı planlar. Madeline, babası ve Sebastian ile birlikte yola koyulur. Rufus'un ise annesini ve evlerini koruması gerekmektedir. Ancak olaylar planlandığı gibi yürümeyecektir. Zorlu bir yolculuk, cesur bir mücadele ve çok büyük bir sır..."

Kitabın konusu kadar yazılma serüveni de ilginç. Romanın konusu yazarı on altı yıl boyunca meşgul ediyor. Önce bir film senaryosu yazmak üzere başlıyor işe. Romanın kahramanı olacak kişi ve mekânların eskizleriyle yola koyuluyor. Hatta bu konuya bu denli odaklanması, yakın çevresi tarafından eleştiriliyor. Müspet ve menfi eleştiriler arasında, Williams'ın romanı, Ruth Altimes editörlüğüyle İngiltere'de rarlarda yerini alıyor.

Williams, eserini okura sunarken duyarlı bir temennide bulunuyor:

"Umarım bu öykü, günümüzle onu yazmaya başladığım ilk günden daha fazla ilişkilidir. Bugün iklim değişikliği konuları ve aile kurumu üzerindeki etkiler her zamankinden daha da fazla."

KÜRESEL İKLİM KRİZİ

Atlanmaması gereken ve daha romanın ilk sayfalarından itibaren dikkat çekici bir hassasiyet bu. Romanın Türkiye'de yayımlanmasının, İngiltere'deki baskısından üç yıl sonraya tekabül ettiğini, öncesinde de Williams'ın on altı yıl boyunca bu konuyla haşır neşir olduğunu düşünersek, küresel iklim krizine karşı son derece duyarlı bir yazar olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü onun bu kitapla uğraşmaya başlaması

1992 yılına denk geliyor. O dönemler için, "küresel ısınma" lafını kullananlara neredeyse deli gözüyle bakılıyordu –aynı şey bugün "küresel iklim krizi" lafını kullananlar için geçerli-. Yarı bilimsel bir tutumla bu soruna göz kırpanlarımız, küresel ısınmayı hava sıcaklıklarındaki artışla açıklamaya çalışıyordu. Biraz altını kazıdığımızda, bu sorunun insan eliyle yaratılan ve sanayi devriminden beri var olan bir sorun olduğunu anlıyorduk. Zaman geçti... Yağmur gördük, kar gördük... Sermaye çığırtkanları, "Bakın işte küresel ısınma yokmuş," demeye başladılar. Örtbas etmeye çalıştıkları, artık yağmurun daha yoğun yağıp sellere yol açtığı, karın daha dondurucu ve güneşin kavurucu olduğu ve tabii ki bunun hem dünya hem de insan yaşamı üzerindeki etkileriydi...

Williams bunu, bilim adamları küresel ısınmadan küresel iklim krizine geçmeden çok daha önce, 1992'de fark etmişti. Çünkü romanı buram buram küresel iklim krizi kokuyordu. Hele de bunu 12 yaş ve üstü gençlere yönelik

olarak yazması, eserinin kıymetini bin kat daha artırıyordu. Romanda iki temel bölüm var. Biri, soğuktan donan, hiçbir ürünün yetişmediği ve ana karakter Breezelerin dünyası; diğeri de, kavuran güneş altında yine hiçbir ürünün yetişmediği Tresesdira! İki bölge halkı da mutsuz. Çünkü iki halk da baharlarını yitirmiş. İkisinin de insanlık dışı, yaşam dışı olduğunu anlıyoruz. Her ikisi de bir diğerine özlem duyarak yaşıyor. Ama ne zaman ki çok soğuktan çok ısığa geçmeyi becerebilen insanlar çıkıyor, işte o zaman anlıyoruz her ikisinin de, her iki iklimin de özlem duyulacak bir yanı olmadığını.

Williams baharların önemini öne çıkarırken, bununla birlikte çok önemli bir şey daha yapıyor: Küresel iklim krizinin idarecilerin, askeriye-nin ve sermayedarların ne kadar işine yaradığını anlatıyor. Soluk soluğa takip edilen olaylar dizisiyle birlikte, bu temaya da dikkatimizi çekiyor olması bizi son derece dinamik bir edebiyatla karşı karşıya bırakıyor.

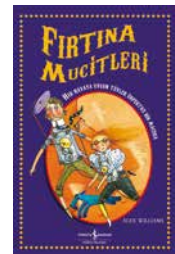
Roman, "Her Havaya Uygun Tüyler Ürpertici Bir Macera" alt başlığıyla kitapçılarda mevcut. Yukarıda saydığım nedenlerden ötürü, ben 37 yaşına uygun bir hava soludum romanda. Sanırım siz ve ergen çocuklarınız da kendi havanıza uygun bir soluk bulacaksınız.

Fırtına Mucitleri

Alex Williams

Çeviren: Özlem Dağ

İş Kültür Yayınları / 263 sayfa

Vur deyince öldürmeyen kitaplar

İrmak ZİLELİ

Derin Kitap'ın yayımladığı Fare Fındık serisi, bir kitabın yapması gereken en önemli işi yapıyor ve mesajını, öğreticiliğe kaçmadan vermeyi, dolayısıyla da gerçekçi olmayı başarıyor. 10 kitaplık seride pek çok konu gayet eğlenceli bir tarzda ele alınıyor.

Bazı çocuk kitapları vardır, vur deyince öldürür. Bunlar aynı zamanda kaş yapayım derken göz çıkartmış olurlar. Mesajını gözümüze sokarcasına veren kitaplar, bu iki deyimde de uygun kitaplardır. Her hikâyenin söyleyeceği bir sözünün olması iyidir, güzeldir ama bunu abartmak, mesajı edebi tat bırakmadan “lönk diye” orta yere koyuvermek, olsa olsa hikâyenin “ölümüyle” sonuçlanır. Bu tip kitaplar için, “kaş yapayım derken göz çıkarmak” deymi de son derece uygundur kanımca. Nihayetinde ortada ne kaş kalır ne de göz.

İşte, Derin Kitap tarafından yayımlanan ve Fare Fındık'ın maceralarından oluşan kitaplar, kaşın nasıl yapılacağını gösteriyor ve hikâyenin ölümüne sebebiyet vermeden “dert anlatmanın” nasıl mümkün olduğunu örneğini sunuyor. *Fare Fındık Televizyon Seyrediyor* adlı kitabı ele alalım. Çocuklara çok fazla televizyon seyretmenin o kadar da matah bir şey olmadığını anlatmak için yazılmış bir sürü kitap sayabiliriz size. Ama bunu, Fare Fındık gibi hem eğlendirerek hem okuma zevki vererek yapan “bir sürü”

kitap sayamam. Ya da yalan söylemenin hiç de hoş sonuçlar doğurmayabileceğini böyle keyifli şekilde anlatan o kadar da fazla kitap olmadığına bahse girebilirim.

BÜYÜK PEYNİR DELİĞİ

Bu söylediklerim Fare Fındık'ın bir yönü yalnızca. Belirtmeliyim ki her kitap “çıkarılacak dersler” içermiyor. İçermesi de gerekmiyor. Bazıları sırf eğlence olsun diye, çocukları güldürmek için yazılmış. İyi ki de yazılmış. Sözgelimi, Fare Fındık'ın doğum gününün anlatıldığı kitabı okurken çok eğlendiğimi söylemeliyim. Hele, sürekli didiştiği arkadaşı Cesur'un ona içinde hiçbir şey olmayan bir hediye kutusu verdiği sahnede gülmekten kırıldım. Cesur'un espri yeteneğine hayran kaldım. Meğer bizim Cesur, Fare Fındık'a kocaman bir delik hediye etmiş. Ne deliği mi? Tabii ki “büyük bir peynir deliği”! Cesur ile Fare Fındık arasındaki ilk vukuat değil bu. Onlar oldum olası böyle çekişirler. Hele pikniğe gittikleri bir gün olanlara inanamazsınız. *Fare Fındık Piknikte* isimli kitapta anlatıldığına göre, bu iki yaramazdan korkulur! Birbirlerine oynadıkları oyunların arkasında hep bir zekâ pırıltısı olduğunu söylemeliyim. Kimi yerde acımasızca bulsam da, şapka çıkartıyorum ister istemez. İtiraf etmeliyim ki bizler çocukluğumuzda bu kadar muzır değildik. Belli ki boynuzlar kulakları çoktan geçti. Günümüz çocuklarının Fare Fındık ile Cesur'dan geri kalır yanı olmadığından eminim. O yüzden, Fare Fındık'ın muzipliklerinin onlara ilham olacağını düşünüyorum. Yeni fikirler uyandıracak, yaratıcılıklarını kamçılacak... Çocuklarımızın aklını niye bu yönle çekelim, deli miyiz biz, dediğinizi duyar gibiyim. Ama sorarım size, muzırlık, muziplik, haylazlık yapmadan çocuk olmanın tadına varılabilir mi?

Kaldı ki Fare Fındık'ın maceraları bu kadarla bitmiyor. O yeri geldiğin-

de bir girişimci, yeri geldiğinde tenisçi ve sıkı durun, yeri geldiğinde bir yazar olabiliyor. Yararlı işler yapan bir yeşil fare mi aramıştınız? İşte o Fare Fındık'tan başkası değil. Çocuğunuza girişimci ruhu aşılamak istiyorsanız, buyrun size *Fare Fındık ve Tavşanlar* kitabı. Yoksa “sağlıklı kafa sağlıklı vücutta bulunur” felsefesiyle mi yetiştireceksiniz çocuğunuzu: *Fare Fındık Tenis Şampiyonu* kitabına ne dersiniz?

Ama ne yalan söyleyeyim, ben hepsinden çok Fare Fındık'ın yazarlığa soyunduğu kitabı öneririm. Sonu hüsrarla bitse bile... Aslında bu saydığımız kitapların hiçbirisi idealize edilmiş bir sona sahip değil; aynen Fare Fındık'ın kitap yazmaya niyetlendiği hikâyede olduğu gibi. Fare Fındık, tenis şampiyonu olduğu gibi, kitabı asla yayımlanamayan bir yazar adayı olarak da çıkabiliyor karşımıza. Ee, öyle ya hayatta yenilmek de var. O bir *Süpermen* değil. Hataları da var, iyi huyları da. Arkadaşlarıyla kavga da ediyor, onlara yardım ettiği de oluyor. Bazen yalan söylüyor, bazen gerçekten dürüst davranıyor. Belki de bu yüzden kitapların okura söylediği her söz inandırıcı. Öğretici olayım derken göz çıkartmadığı gibi, hikâye sapasağlam ayakta kalıyor.

Fare Fındık Çiftlikte
Jeanine ve Jean Guion
Resimleyen: Olivier Vogel
Derin Kitap / 63 sayfa

Küçük okurlar için büyük mevzular

Melisa Ceren HASMADEN

Birsen Ekim Özen'in kaleme aldığı beş kitaplık Şirin serisi, çocukları önemli ve ciddi sorunlarla hiç korkutmadan ve eğlendirerek yüz yüze getiriyor. Üstelik kitapların sonunda yer alan "etkinlik" bölümüyle çocuklar aktif birer okur olmak için yüreklendiriliyor.

Çocuk algısıyla yetişkin dünyası arasında çarpıcı bir uyumsuzluk vardır. Bu uyumsuzluğun çarpıcılığı, çocuğun doğallığı ve kendiliğindenliği karşısında, yetişkin dünyamızın yapaylığı ve kurmaca karakteriyle karşılaşmamızdan gelir. Büyüklerin yaşamında hüküm süren kuralların pek çoğu, küçüklerin dünyasında hükümsüzdür. "Ama böyle söylenmez," dediginizde, "Neden ama ben böyle hissediyorum," yanıtını alırsınız. "Bunu falancaya neden anlattın," dediginizde, "Ama sen filancayla konuşurken böyle dememiş miydin," diye yapıştırıverirler lafı. Çocuklar bazen görmek istemediğimiz yanımızı ısrarla yüzümüze vuran bir ayna gibidir.

Birsen Ekim Özen'in kaleme aldığı Şirin serisi, zaman zaman çatışmaya varan bu uyumsuzluk üzerine kurulmuş, sırtını mizaha yaslarken yüzünü çocuk dünyasına dönen, birbirinden muzip 5 kitaptan oluşuyor. Her kitapta ayrı bir "durum komedisi" karşımıza çıkıyor. Kitaplardaki hikâyeler farklı olsa da, genel kurgu şeması, "yanlış anlaşılma ile başlayan olaylar zincirinin çığırından çıkması" şeklinde oluşturulmuş. Ancak buradan kitapların birbirini tekrar ettiği

gibi yanlış bir kaniya varılmamalı. Çünkü

şirin mi şirin matrak mı matrak bu kız çocuğu, yarattığı karmaşa içinde, yetişkinlerin bile altından kalkmakta hayli zorlanacağı sorgulamalara girişiyor.

Serinin ilk kitabı *İş Dünyasını Nasıl Karıştırdım*, evdeki kadın ve erkek rolleriyle bu roller arasındaki iş/sorumluluk dağılımındaki adaletsizliğe odaklanıyor örneğin.

İkinci kitap *Önemli Numaralarla Başım Dertte*'de ise televizyonlardaki kavgalı gürültülü, gürül gürül gözyaşı akan gündüz kuşağı kadın programlarının izleyiciler üzerindeki yıkıcı etkisinden tutun da, balkonlarda ortalığı dumana boğmak pahasına yapılan mangal sefalarına değin pek çok sorunla parmak basıyor.

SEN ONUN YERİNDE OLSAN

Üçüncü kitap *Başkan Olmak Kolay mı'da*, oy uğruna bulunulan fantastik vaatlerden başlayarak, demokrasinin işleyişine/işlevine kadar pek çok konuya değinilmiş sözgelimi.

Dördüncü kitap *Kimse Bize Hakaret Edemez* ise sanat, estetik, güzellik kavramının göreceliği gibi konuları tartışmaya açarken, çocukları kendi bireyselliklerine sahip çıkmaları konusunda uyarıyor.

Beşinci ve son kitap *Nasıl Ünlü Oldum*'da yoğun bir medya eleştirisi ve etik sorgulaması ile karşılaşılıyor.

Böyle söyleyince, konular bir çocuk kitabı için fazlaca ağır gibi mi duruyor? Sanırım, Birsen Ekim Özen'in mahareti, ne söylediğinden çok nasıl söylediğinden ortaya çıkıyor. Özen bu koca koca, ağır mı ağır mevzuların hepsini de neşeli, kıpır kıpır hikâyelerin satır aralarına ustalıkla yerleştirmiş. Şirin'in her biri birbirinden komik maceralarını anlatırken, bir yandan da çocuk okurun usunda bu çetrefil sorunlara dair sorgulamaların tohumlarını atıyor.

Kitabın sonuna eklenen "etkinlik" bölümü ile okurun, okuma etkinliğinin bitimiyle kitapla ilişkisini kesmesinin önüne geçilmeye çalışılmış. Burada yer alan sorularla, okur hem metni tekrar tekrar düşünmeye yönlendirilmiş, hem de "Sen onun yerinde olsan" türü sorularla, bir roman kahramanı ile empati kurmak, kendi çemberinin dışına çıkmak konusunda ilk adımı atmak üzere yüreklendirilmiş. Konuların seçiminden, ele alınış biçiminden, etkinlik sorularından vs. anlıyoruz ki Birsen Ekim Özen, okurunu aktif bir okur olarak yetiştirme konusunda kararlı!

Çocuk kitapları deyince içerik kadar görselliğin de önemli olduğunu hepimiz biliriz. Çocuk kitaplarının resimlerle bezenmesi, grafik düzenlemelerle süslenmesi, güzel ve özel baskıların tercih edilmesi hep bu yüzdendir. Şirin serisi kitapları görsel olarak da çocuk okurun gönlünü çelebilecek nitelikte. Neşeli çizimleri, durağanlıktan uzak grafik düzenlemesi, sözcüklerin yerlerini kimi zaman resimlere bırakmasıyla sunduğu eğlenceli ve değişik okuma etkinliğiyle pek çok çocuğun kitaplığında bulundurmak isteyeceği, okuma eyleminden keyif alabileceği kitaplar ortaya çıkmış.

Şirin – Nasıl Ünlü Oldum?

Birsen Ekim Özen

Resimleyen: Sernur Işık

Timaş Yayınları / 96 sayfa

Komşudan bir yazar geldi!

Eraslan SAĞLAM

Yunan yazar Evgene Trivizas geçtiğimiz ay İstanbul'daydı. Hukuk ve kriminoloji eğitimi almış bir akademisyenin çocuklar için yazmasının, üstelik onlara gerçeküstü bir mizahi şenlik çekmesinin şaşkınlığı ve heyecanıyla çaldık kapısını Trivizas'ın.

Geçtiğimiz ay *İyi Kitap*'tan bir telefon geldi. Yunan yazar Evgene Trivizas İstanbul'daymış. Kendisiyle söyleşmem hususunda karşılıklı kabullerin ardından kitapları elime ulaştı. Yazdığı öykülere bakmadan önce yaşam öyküsüne göz attım. Burnuma gelen ilk koku buradan iyi bir söyleşi çıkacağıydı. Çünkü Trivizas hukuk ve kriminoloji eğitimi almış. Şu anda İngiltere'de Kriminoloji ve Kriminal Adalet profesörü olarak görev yapıyor ve aynı üniversitenin Kriminolojik Araştırmalar Bölümü'nü yönetiyor. Kriminoloji alanında çalışan bir akademisyenin çocuk öyküleri yazıyor olması heyecanlanmam için yeterliydi. Opera, tiyatro ve çizgi roman alanında eserler üretmesi de cabası... Ardından kitaplarını okumaya başladım. Türkçe yayınlanmış iki kitabı ulaştı elime. Her ikisi de Altın Kitaplar'dan çıkmış. İlk okuduğum kitap dokuz yaş ve üstüne önerilen *Büyük Yastıklar*, ikincisi ise Altın Kitaplar'ın gençlik dizisinden çıkan *Son Kara Kedi*.

Ari Çokona'nın olağanüstü çevirisi sayesinde, iyi bir tiyatro oyunu ya da sinema filmi izler gibi, bir çırpıda okudum kitapları. Ama söyleşi zamanı yaklaşıncı iyiden iyiye gerilmiştim. Ta-

mam, öyküler çok iyi ama bir kriminoloji uzmanıyla sohbet edecektim. Hem de çocuk edebiyatı hakkında...

Evgene kapıdan içeri girdiği anda heyecanım kadim dostluğa dönüşüverdi bir anda. Yazdıkları gibi, mizahı seven, içten ve fantastik bir yazarla karşılaşıyordum. Coşku ve eğlenceyle konuşmaya başladık...

Yazmaya nasıl başladınız?

Çocukken okuduğum kitapların sonunda hep, "Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kervetine," diye bir şey gördüğümde mutsuz olurum. Buradaki mutlu kişilerin beni dışladıklarını zannederdim. Ardından bu mutluluklarını nasıl sürdürdüklerini merak ederdim. Bu meraktan dolayı, onların mutluluklarına iştirak etmek için hayaller kurardım. Mesela ejderhanın kafasını kesen prens gider sonunda prensesle evlenir. Ben de gidip kafası kesilen ejderhayı bulur, onu eski haline döndürür, prensesin de prens yerine benimle evlenmesini beklerdim. Kendi hikâyelerim ilk böyle oluşmaya başladı.

Güzelmış. Bu çocukluk öyküsü için teşekkür ederim. Ama kravatlı

dönemlerinizi de merak ediyorum. Şu anki yazarlık sürecinizi... Yani bir öyküye nasıl başlıyorsunuz, nasıl geliştiriyorsunuz ve nasıl nihayetlendiriyorsunuz?

Hikâyeyi ilham geldiği an yazarım. Hem de çarçabuk. Fakat daha sonra onun üzerinde çok çalışırım. Çünkü ilk hali beni tatmin etmez. Bütün kelimelerin büyük bir müzikal ahenk içinde olmasını isterim. Sürekli kitabın ismini değiştiririm. Kullandığım kelimeleri başka kelimelerle değiştiririm. Bu durum yayıncılarımı müthiş rahatsız eder. Çünkü onlar bir an evvel kitabı basmak isterken, ben devamlı kitapla oynarım. Basım için sürekli vakit kaybederler. Ama bu benim çok titiz davrandığım bir konu. İyi bir eser çıkartmak istediğim için bütün detaylarla kılı kırk yararak uğraşırım.

Adeta kriminolojik iz sürerek. Kriminoloji bilginizin edebiyatınıza etkisi oldu mu?

Aldığım eğitim yazdığım öykülere yansıyor. Çünkü bunların içinde ceza, iyilik ve adalet gibi kavramlar var. Mesela yazdığım bir korkuluk hikâyesinde, korkuluk tarlaya girenleri korkutacağına, havada uçmak istiyor. Böylelikle yerçekimi kuvvetine karşı geliyor. Bu bir başkaldırı hikâyesi. Başka bir hikâyemde bir kız çocuğu muz yiyor ve muzun kabuğunu caddenin ortasına atıyor. Fakat zamanla, biri basıp düşer, orasını burasını kırar, diye vicdan azabı çekiyor. Gece el ayak çekildikten sonra muz kabuğunu attığı yerden almak istiyor. Gittiği zaman görüyor ki bir hırsız muz kabuğuna basıp düşmüş ve yakayı ele vermiş. Bu da adalet hikâyelerine bir örnek.

Okumak isterdim. Anlattığınız öykünün cazibesi kadar, turettiğiniz sözcüklerin hoşluğuna bir kez daha tanıklık etmek için... Çünkü okuduğum iki kitabınızda da farklı bir dil

kullanıyorsunuz. Az önce söylediğim gibi, türettiğiniz sözcükler var. Bunlara baktığımda, sanki varolan sözcüklermiş hissine kapıldım. Hiç yadırgamadım. Seçtiğiniz, türettiğiniz sözcükler ve yazım üslubunuz çarpıcı...

Aslında sizi etkileyen biraz da tercümenin başarısı. Türkiye’de eserlerimi Ari Çokona’nın tercüme etmesi benim için bir şans. Çünkü benim gibi, kelimelerle oynamayı o da çok iyi biliyor. En başarılıları Ari Bey’in ve Çin’de bir tercümanın yaptıkları... Ama diyelim Avrupada bu kadar başarılı tercümeleler çıkmıyor. O zaman eserin değeri de anlaşılmıyor. *İyi Kitap* ve sizin aracılığınızla Ari Bey’i bir kere daha tebrik etmek istiyorum. Olağanüstü bir tercüme, bulduğu sözcükler de öyle... Ben eserlerimi yazarken şiiri ve mizahı bir arada kullanmaya çalışıyorum. Ari Çokona da bunu başardı.

Tümüyle katılıyorum. Ari Çokona’nın tercümesi sizin türettiklerinizi bize ulaştırıyor. Daha önce de söylediğim gibi, hiç yadırgamadım. Kral Kapgötür, Gökistanlılar, Zilius Rezilius, Lanson Yılanon gibi... Bunlar göze ve kulağa çok hoş geliyor. Dilin mizahi yönü böylelikle berraklaşıyor.

Mizah çok önemli benim eserlerimde. Çocuklara birtakım trajik olayları ancak mizahla anlatabiliriz. Çirkin, kaba, sert, şiddet dolu kelimelerle anlattıysam, çocuklar üstünde çok kötü bir etkiye sahip olurum. Onun için mizahı tercih ediyorum. Çünkü mizah birçok kötü örneği yumuşatan, çok yumuşak bir şekilde çocuklara takdim eden bir türdür. Bunun için mizahı çok önemsiyorum ve bütün eserlerimde mizahı kullanıyorum.

Mizah ve çocuk edebiyatı demişken, sizi de bulmuşken bu konuda dünyadaki gidişatı da dinleyelim...

Çocuk edebiyatının en evrensel konusu peri masallarıdır. Dünyanın neresinde olursanız olun, çocuklar bu meseleye aynı reaksiyonu veriyor. Bu yüzden çocuk edebiyatı kültürel bir alışveriştir. Çocukları ancak bu yolla daha iyi eğitebiliriz. Üstelik bu masallar hiçbir zaman unutulmuyor. Ben kendi alanımda kriminolojik bir tez yazıp altına da birkaç not koysam, bu tez bir iki kişi tarafından okunup en kısa zamanda da unutulur. Hâlbuki masallar unutulmuyor. Asırlardır aynı masalları

dinleye dinleye büyüdük, hâlâ da dinliyoruz. Bu bir kültürel alışveriş. Çocukların kendilerini geliştirmeleri için de en önemli unsur. Çünkü hayal dünyaları geliyor. Buna çok dikkat ediyorum. Ancak hayal dünyası gelişmiş bir çocuk yeni buluşlar yapabilir ve dünyanın bu halinden daha iyi bir dünya kurabilir. Hayal dünyasını çok önemseyeceğim için, eserlerimde peşinden koştuğum özelliklerin başında, çocukların hayal dünyalarını geliştirebilecekleri unsurlar yatıyor.

Ne yalan söyleyeyim, Büyülü Yastıklar da, Son Kara Kedi de benim hayal dünyamı fişekledi. Heyecanla, bir çırpıda okudum. Bu masalların beni bu kadar etkilemesinin nedeni, az önce söylediğiniz gibi masalların evrensel niteliğe sahip olmasının yanı sıra, Yunanistan ve Türkiye’nin kültürel yakınlıkları olabilir mi? Ari Çokona’nın tercümesine baktığımızda, son derece tanıdık kodlarla karşılaşıyoruz.

İki kültürün birbirini anlaması için en önemli nokta sanat! Sanatı hiçbir zaman gözardı edemeyiz. Sanatla insanlar daha medenileşir. Aralarındaki eski anlaşmazlıkları unutabilirler. Önceden yapılmış hataların üstünde durmazlar. Öç alma duygusundan kurtulabilirler. Sanatla ve kültürel anlaşmalarla bütün sorunların üstesinden gelebiliriz.

Barış çağrısı yapan bir akademisyen ve yazar olarak başka türlerde de eserler veriyorsunuz.

Değişik türlerde eserler veriyorum. Kendimi bu şekilde daha iyi ifade edebiliyorum. Sahne için eserler, şiir yazıyorum. Operalar için librettolar yazıyorum. Bu arada bir çocuk operası için de libretto yazdım. Öyküler, uzun romanlar var. Edebiyatın hemen hemen her dalında yazıyorum.

Benim gibi erişkinleri yakalayan başka bir özellik daha var yazdıklarınızda. Büyülü Yastıklar ve Son Kara Kedi’ye baktığımızda, dildeki farklılıklarla birlikte, yoğun bir şekilde gerçeküstü ve fantastik unsurlar da görüyoruz. Bu unsurlar “masalsı olan”ı yoğun bir şekilde pekiştiriyor.

Hiçbir kitabım realist değildir. Çünkü gerçeküstü ve fantastik öğelerle bezemiş bir kitap, insanları daha çabuk etkiler ve cezbeder. Mesela *Son Kara Kedi*’deki kara kediler, dünyanın her yerindeki azınlıklardır. Yahudi olabilir, siyah derili olabilir, sarı derili olabilir...

Bu sadece semboldür. Bu semboller insanları daha çabuk içine alır. Bunun için hiçbir zaman realist öge kullanmıyorum. İnsanların akıllarında gerçeküstü ve fantastik öğelere daha çok yer var. Özellikle çocuklara bir şey anlatmak için gerçeküstü ve fantastik unsur kullanmak çok önemlidir.

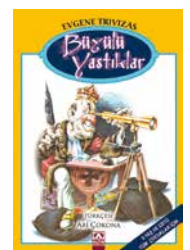
Bu sohbet burada sona erecek ama Türkiye’de yayımlanacak yeni kitaplarınızla dostluğumuz devam edecek. Hangileri var sırada?

Üç kitabımın daha yayımlanacağını buraya geldiğimde öğrendim ve çok sevdim. Umarım buradan gitmeden yayımlanmış hallerini de görürüm. Bunlar yaş olarak daha küçük çocuklara hitap eden, içi mizah dolu kitaplar! Bunlardan biri *Diş Doktoruna Giden Timsah*, bir diğeri *Tulum Çalan Boğa* ve son olarak da *Kralın Fotoğrafçısı*!

1946 doğumlu, yani benden 27 yaş büyük Eugene Trivizas geldiği güleçlikle ayrıldı söyleşi mekânından. Ben tek kale maç yaptığım bir arkadaşımın yıllar sonra buluştuğum sanısını, erken ayrılmanın hüznüne sevk ettim. Hayal yazan, hayallerimi fişekleyen bir adam geldiği gibi gitti, güler yüzlü asistanı ve çeviri yapan Oya Alpar’la birlikte! Ayrılırken *Büyülü Yastıklar*’ı bir tiyatro oyunu yapmayı konuşuyorduk. Fikir benden çıktı ama mucidi ben değilim. Daha önce yapılmış. Kim bilir, bakarsınız Türkiye’deki çocuk izleyiciyle de buluşur *Büyülü Yastıklar*! Ama bence oyununu beklemeyin. Çocuğunuzun kütüphanesinde bu iki kitabı yerli yerine koyun. Kriminoloji bilen bir yazarın pedagojiye de bu kadar hâkim olması tesadüf değil herhalde.

Son Kara Kedi
Eugene Trivizas
Çeviren: Ari Çokona
Altın Kitaplar / 288 sayfa

Büyülü Yastıklar
Eugene Trivizas
Çeviren: Ari Çokona
Altın Kitaplar / 48 sayfa

Anneler ve kızlar...

Nezihe Meriç'in, bir kız çocuğunun 6 yaşından 12 yaşına dek olan büyüme macerasını anlattığı Küçük Bir Kız Tanıyorum serisi, hem çocukluktan ergenliğe geçiş hem de anne-kız ilişkisine içerden bir bakış sunuyor. Herkesin göreceği kendine...

Ayşe... Güzel, akıllı Ayşe... Nezihe Meriç'in can verdiği bu sevimli küçük kızla o henüz 6 yaşındayken tanışıyor ve 12 yaşına kadarki serüvenine tanıklık ediyoruz. Serinin ilk kitabı *Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında'da* Meriç, "Kim bu Ayşe?" diye soruyor ve ardından şöyle devam ediyor: "Bilmem ki! Acaba ben miyim? Ama olmaz ki. Ben yazarım. Kocaman biriyim... Kim bu küçük kız? Tam bilemiyorum. Ama onu çok seviyorum. Üstüne titriyorum..."

Tıpkı bir anne gibi...

Ayşe'nin annesi de babası da çalışıyor; çağımızın modern yaşamı içindeki çoğu çocuk gibi o da yalnız büyüyor anlayacağınız. Ama bundan hiç şikâyetçi değil. Onun dünyası her zaman renkli. Büyüme telaşı içinde o

küçük ve huzurlu dünyasında, günlük hayatın küçük mucizelerini yakalayabilecek denli hassas bir çocuk çünkü Ayşe. Ara sıra gördüğü anneannesi "modern" ve baskın bir kişilik; her fırsatta kızını eleştiriyor. "Bu çocuk sen yokken bir melek, melek. Bütün azgınlığı sana. Sütünü bile gık demeden içti." Elbette içer. Çünkü Ayşe anneanneden çok korkuyor. Babaanne ise daha "geleneksel", "fakir", ama annenin deyişiyle, "Bahçesi var, kırları var, çiçekleri, tavukları, komşuları, sevdikleri var. Böyle biri hiç fakir olabilir mi?" Ayşe onu çok seviyor, onunla birlikte hep gülüyor.

Baba Hasan, çocuk edebiyatında sık sık rastladığımız çoğu baba karakteri gibi, ortalarda fazla görünmüyor; işten eve, evden işe gidip geliyor, aile-

siyle ilgili konularda pek suya sabuna dokunmuyor. Anne Selmin ise çoğu anne gibi, daha doğrusu her anne gibi, her şeyden sorumlu. Akşam işten döndüğünde yemeği hazırlıyor, alışveriş yapıyor, taşınacakları zaman ev arıyor, hafta sonları kalan işleri hallediyor. Kızına sevgisini her fırsatta gösteriyor. İki arkadaş gibiler onlar. Birlikte alışverişe çıkıyorlar, kitaplara bakıyorlar; Ayşe soruyor, annesi sabırla, içtenlikle açıklıyor her şeyi. Tabii, zaman geçtikçe, küçük kahramanımız ergenliğe adım atarken, anneye kızı arasında kimi anlaşmazlıklar baş göstermeye başlıyor. Annesine karşı çıkıyor Ayşe; onun kararlarını, koyduğu kuralları sorguluyor, sesini yükseltip kendi düşüncelerini çekinmeden dile getiriyor. Anne de artık daha sabırsız davranabiliyor kızının hal ve tavırlarına. Nitekim kitap içinde bu çekişmeler, Ayşe'nin büyüme sürecinde anne-kız ilişkisinin, Ayşe'nin olduğu kadar annenin de değişim ve dönüşümüne dair, sorularla dolu örnekler koyuyor okurun önüne.

YUVAYI DIŞI KUŞ YAPAR!

Küçük Bir Kız Tanıyorum serisinde, Ayşe'nin dünyasında en önemli yere sahip olan Selmin, çalışan kadının "annelik görevini" layığıyla yerine getiremeyeceğine dair yaygın inancı olumsuzlayacak bir anne tiplmesi. Kendi annesinin, ebeveynliği öğretme baskılarına karşı çıkan, yeri geldiğinde küçük imalarla o bildik kuralları eleştiren güzel bir anne o. Babaanneyle anneannenin müdahale etkisini dengeleyen, kızının tek bir baskın kişilik tarafından büyütülmesini gizliden gizliye önleyen güçlü bir kadın. Arada bir babaya kızan, geç saatlere kadar çalıştığı için kızıyla ilişkisine dair endişeler taşıyan bir eş aynı zamanda.

Bu "ideal anne"nin hedefi, yaşadığı toplumun adetlerini modern bir bakış açısıyla gözden geçirip, hayatında

kendisine uygun bir düzen oluşturmak. Bu çabanın altında çok bildik bir neden yatıyor. Nitekim şu sözler açık ve net bir şekilde özetliyor durumunu: *“Kocamla kızlarım da bu düzen içinde bana eşlik etsinler istiyorum. Çünkü ailenin tüm yükünü ben kaldırıyorum. Başka türlü baş edemem.”*

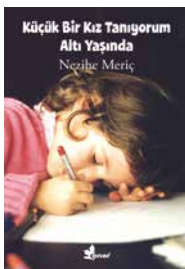
Aslında Selmin çok bildik bir deyişin kusursuz örneği:

“Yuvayı dışı kuş yapar.” Böyle bellemişti erkeği de kadını da... Kadın üstlenmelidir tüm yükü; o akıl etmelidir yemeği, kocasının kıyafetlerini ütülemeyi, çocuklarının dersleriyle, dertleriyle ilgilenmeyi, sadece kendisinin değil, ailesindeki herkesin hayatını çekip çevirmeyi. Say say bitmez kadının görevleri. “Yuvayı dışı kuşun yapması” meselesi adeta katı bir kuraldır toplumda. Kitapta her ne kadar olayın bu yanına vurgu yapılmassa da, biz biliriz ya da tahmin edebiliriz sapmaların cezasını nasıl bulduğunu.

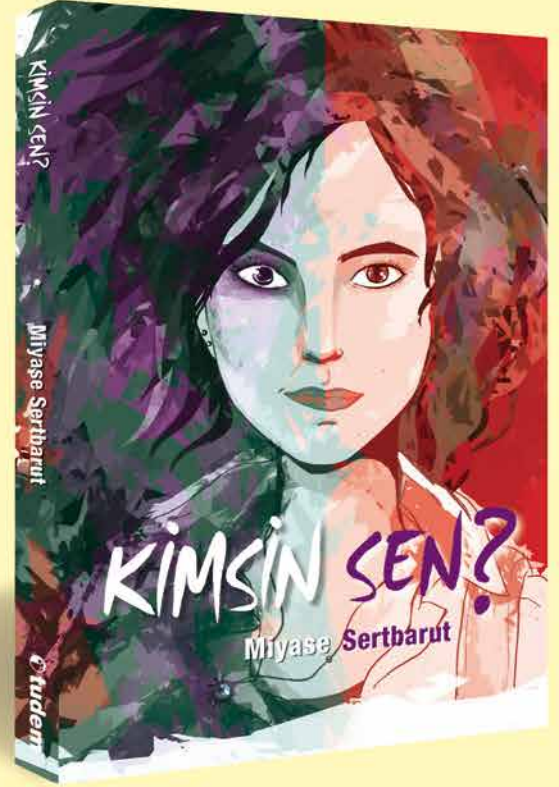
İşte, Ayşe’nin 6 yaşından 12 yaşına kadarki büyüme serüvenine katıldığımız bu seride, sadece akıllı, şirin ve güzel bir ufaklığın –ve sonrasında da genç bir kızın– dünyasını değil, onun hayatını şekillendiren kişilerin, özellikle de annesinin dünyasını da tanımış oluyoruz. Bu tatlı kız çocuğuna yoldaş olan Selmin’in kusursuzluğu, bir anlamda, annelerin onca ağır yükü başta fark etmeden, bir aşamadan sonraysa kendi istekleriyle kaldırmaya çalışmalarını net olarak gözler önüne seriyor. Ayşe’nin büyürken yaşadıklarına bazen gülümseyerek bazen hüznülenerek şahit olduğunuz her kitabın sonunda, aklınızın gerilerinde küçük bir ses sürekli şu soruyu soruyor: “Bu kadar yükü kendi başına kaldırmaya niye gönüllü oluyor Selmin?”

Küçük Bir Kız Tanıyorum serisi, hem çocuklara hem de büyüklere bol bol soru sorduruyor. Kendi serüvenimizin nasıl şekillendiğini ve bizi büyüyenlerin, bize fark ettirmeden neler yaşadığını tekrar gözden geçirmemiz için bir pencere açıyor. Ayşe’nin 12 yaşından sonraki hayatını ise bizim hayal gücümüze bırakıyor Nezihe Meriç. Sadece çocukların değil, annelerin de okumasını şiddetle tavsiye edeceğim bir hazine sandığı *Küçük Bir Kız Tanıyorum* serisi. Ne de olsa herkesin göreceği kendine...

Küçük Bir Kız Tanıyorum Altı Yaşında
Nezihe Meriç
Çınar Yayınları / 104 sayfa

**Tehlikeli bir oyunu konu
edinen bir manga...
Köprüden düşen bir kız...
Gizemli bir sevgili...
Cevap bekleyen sorular...
Şüphe!**

İlk gençlik çağlarının gelgitleri arasında bocalayan bir grup gencin, gizemli bir kazada yolları kesişir. Gizem aydınlatılmaya çalışılırken herkes saklı yüzünü gösterecek, sırlar açığa çıkacaktır.

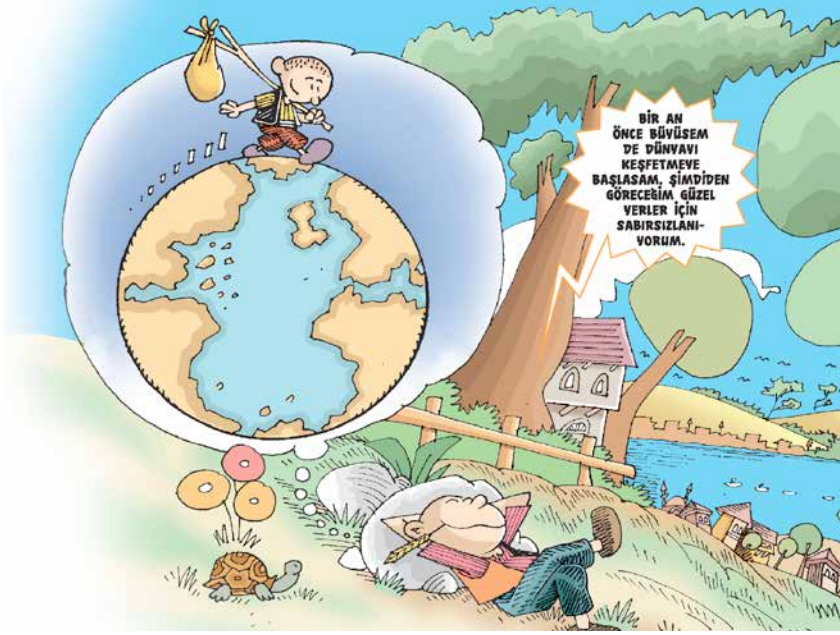
Elif’in kimlik arayışları, Mert’in ilk aşk sancısı, Berna’nın intikam arzusu, Semih’in yaşamındaki değişim rüzgârları... Hepsinin bir sırrı var.

Anadolu'nun ünlü simaları...

Özgül ÖZDEMİR

Okuryazar Yayınevi tarafından yayımlanan, Behzat Taş'ın güzel çizgileriyle can verdiği Kültürümüzün Yapı Taşları, Çizgi Kitaplar dizisi, içerdiği sekiz kitapçıkla Anadolu'nun yetiştirdiği önemli simaları bize yakından tanıtıyor.

Kıymetini ne ölçüde bildiğimiz konusunun müphem olduğu coğrafyamız, sayısız medeniyete ev sahipliği etmiş ve bunun sonucunda da tüm dünyada ilgi uyandıran bir kültür mirası bırakmıştır. Hemen her şehri tarih kokan buengin deryanın bize armağanı yalnızca etrafımızda gördüklerimizle kalmamış, aynı zamanda fikir alanında derin izler bırakan bilim insanları, düşünürler ve onların arkadaş bıraktığı eserler olmuştur. Bu yazımızda, bize tam da bu konuyu irdeleme şansı veren, Okuryazar Yayınevi tarafından *Kültürümüzün Yapı Taşları*, *Çizgi Kitaplar* dizisi başlığı altında okuruyla buluşan ve sekiz kitapçıktan oluşan, yapısı ve anlatımı itibarıyla çocuk okuru ancak içerik ve doluluğu ile ebeveynleri de muhatap alabileceğine inandığım bir seriyi ele alacağız.

Çocukluğumuzdan beri hemen hemen hepimize en az bir kez sorulduğunu tahmin ettiğim, “Çok gezen mi yoksa çok okuyan mı bilir?” sorusu çoğumuzun kafasını karıştırmıştır. Bana kalırsa akıl karışıklığı oldukça tabiidir,

çünkü bu iki seçenek birbirine zıt olmamak bir yana, aynı zamanda birbirini kapsamaktadır. Eğer ki Süleymaniye Camii’nin önünden her gün geçiyor, ancak onun Kanuni Sultan Süleyman döneminin baş mimarı olan Mimar Sinan tarafından ne büyük bir ustalikle inşa edildiğini bilmiyorsa, bu eseri sadece görmemiz onu bizim için diğer camilerden ayırt edilebilir kılmayacaktır. Konya’yı Mevlana’nın *Mesnevi’sini* okumadan görmek ile okuyarak gezip görmek arasında bir fark muhakkak ki mevcuttur. Bilgi bir deryadır; her yeni bilgi ufkumuzu, algımızı değiştirir ve genişletir. Bu sekiz kitapçık, yüzyıllar içinde oluşmuş bu eşsiz medeniyetlerin kahramanlarını okuruna sunmayı görev edinmiş ve kanaatimce, bunu takdire şayan bir başarıyla yapmıştır. Okumak, masa başında saatler harcamak, gezip görmekten daha meşakkatli gibi algılansa da, hele bir de bunu bitmek bilmeyen sınavlarımız arasında yapmak bu işi birkaç kat daha güç kılıyor gibi görünse de, kitaplar en büyük özgürlüklerin

bilgi kaynağıdır. Renkli çizimleri ve yalın anlatımıyla, zevk alarak öğrenmenin anahtarını muhatabının ellerine teslim etmesiyle, bu sekiz kitapçık renkli medeniyetler dünyasına bir bilettir.

Seri, kahramanlarını bir nevi biyografi tadında aktarır, ancak bunu salt didaktik bir yolla değil de bir bağlam eşliğinde yapması itibarıyla de kolaylaştırır okuyucusunun işini. *Mimar Sinan*, *Evliya Çelebi*, *Barbaros Hayrettin*, *Ali Kuşçu* ve *Karagöz Hacivat* Osmanlı dönemine ve medeniyetine ışık tutmaları açısından; *Mevlana*, *Yunus Emre* ve *Nasrettin Hoca* seçkisi Anadolu medeniyetinin zenginliğini gözler önüne sürmesi bakımından iki grupta değerlendirilebilir. İsimlerine ders kitaplarında sıkça rastladığımız bu insanlar da kimdir sorusunun cevabı, on beşer sayfadan oluşan kitapçıklar halinde okuyucusuna aktarılmış, hatta sadece kaleme alınmakla kalmamış, zengin görsel eklemelerle de desteklenerek anlatım zenginleştirilmiş. Seriyi biraz daha yakından tanımak açısından kitapçıklarımızı mütevazı bir şekilde inceleyelim:

TARİHE RENK KATAN KİTAPLAR

Karagöz Hacivat başlıklı kitapçıkta bu gölge oyununun, Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluş döneminde yaşadığına inanılan Karagöz ve Hacivat isimli kişiler adına oynandığını öğrenmekle kalmayıp, aynı zamanda geçmişte yaşayan insanların ne kadar yaratıcı olabildiklerine de tanık oluruz.

Ali Kuşçu, sadece bir meslekle yetinmeyen, matematik, gökbilimi ve dilbilimi alanlarında başarılı olan bir âlim kimliğiyle okunmaya değer bilim insanlarından biri. Yaşamıyla Osmanlı tarihin sadece savaşlardan ibaret olmadığını gösteren, mevcudiyetiyle bilim dünyasına ışık tutan bir fener olan bu kişi, İstanbul’un fethiyle dün-

Milyonlarca çocuğu peşinden sürükleyen Bay Çiklet'in merakla beklenen altıncı kitabı raflardaki yerini alıyor!

ya tarihinde yeni bir çığır açan Fatih Sultan Mehmet'in ve ünlü Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın saygısını kazanmıştır. Dünyaca ünlü hükümdarlar da saygı uyandıran bu bilginin hayatı okunmaya değer mi sizce?

Evliya Çelebi, Osmanlı İmparatorluk tarihinin en büyük seyyahlarından. Gezip görmeyi kendine iş edinmekle kalmayıp, gözlemlediklerini kaleme alarak 17. yüzyıldan birçok pencere açmıştır günümüz okuyucusuna. On ciltlik *Seyahatnamesi* bugün hâlâ basılmakta, birçok tarihçiye kaynak olarak ışık tutmaktadır.

Barbaros Hayrettin, Osmanlı tarih kitaplarının en renkli kahramanlarından biridir. Asıl adı Hızır olan bu ünlü komutana abisinin kızıl sakallarından gelen bir mirastır Barbaros adı. Bu bilgi, onun ve hatta abisinin, yalnızca Osmanlı coğrafyasında ün salmakla kalmayıp, Avrupalılarca yeni bir isim verilecek kadar meşhur olduğunun göstergesidir. Akdeniz kıyılarında tatil yaptığımız bir esnada Barbaros'u ve Osmanlı denizciliğini düşünmek için fena bir bahane değildir bu kitapçık!

Mimar Sinan başlıklı kitapçıkta, yapıtları ile sadece İstanbul'u süslemekle kalmayıp, Mekke'ye kadar birçok Osmanlı şehrine damgasını vuran eserler inşa etmiş büyük bir usta olan Mimar Sinan'la tanışırız. Onun hayatını öğrenirken, devşirme sisteminin ne olduğunu, "Yükselme Dönemi'nde" Osmanlı topraklarının nerelere kadar ulaştığını ve hatta usta mimarın yaşamı boyunca hüküm sürmüş dört padişahı daha iyi anlamış olmak, belki de tarih derslerine renk katmakla kalmayıp, içimizden yetenekli mimarlar çıkmasını teşvik edecektir.

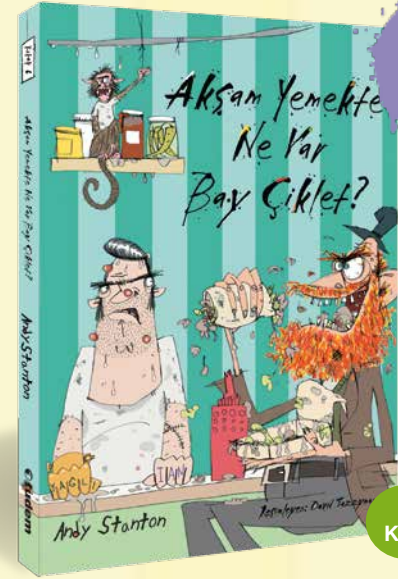
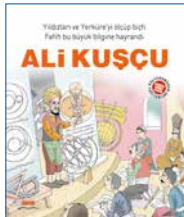
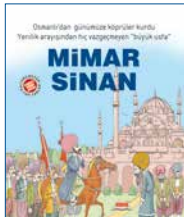
Mevlana başlıklı kitapçık, "Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol!" sözü ile başlar. Mevlana'nın bu deyişi 13. yüzyıldan zamanımıza dek geçerliliğini koruyarak bizlere ulaşmıştır.

Yunus Emre başlıklı kitapçık, Yunus Emre'nin sadece biyografisini vermekle yetinmeyip, Halk Edebiyatı'ndan özenle seçilmiş örnekler sunması açısından, hem zevkli bir öğrenme süreci vaat eder hem de 14. yüzyıl Anadolu'suna açtığı pencereyle çok yönlü öğrenmenin başarılı bir örneğini sunar.

Nasrettin Hoca isimli kitapçık yalnızca anlatmaz bu ünlü halk kahramanını, seçkiye serpiştirilmiş fıkralarla bir yandan da güldürür muhatabını.

Okuyarak öğrenmek sabır isteyen bir yolculuk gibi gözükür. Ancak alınan zevk fark etmeden sabretmenizi sağlar. Zamanın içinde sözcükler ve güzel resimler eşliğinde keyifle dolaşmak, farkına bile varmadan öğrenmek için iyi bir fırsat *Çizgi Kitaplar* dizisi.

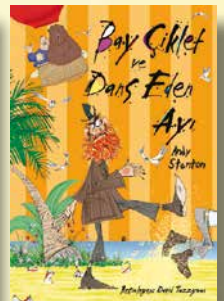
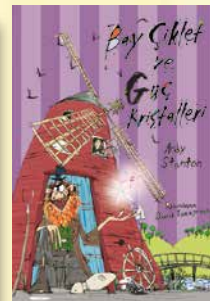
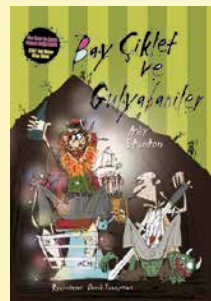
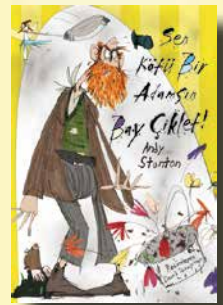
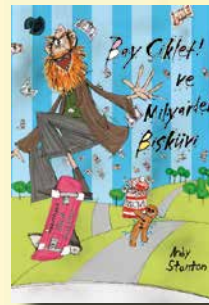
Kültürümüzün Yapı Taşları
Çizgi Kitaplar
Yayına Hazırlayan ve Resimleyen: Behzat Taş
Okuryazar Yayınevi / 8 kitapçık

Serinin
En Yeni
Kitabı!

6.
Kitap

Bay Çiklet restoranını değiştiriyor, Limonlu Bayır'da bir savaş kopuyor ve her şeyi yoluna koymak Polly ile arkadaşlarına düşüyor.

Aslı ULUŞAHİN

MUCİZELER DÜKKÂNI

EJDERHA EĞİTMEK KÖPEK BAKMAYA BENZEMEZ!

Bir mucizeler dükkânı olsa neye sahip olmak isterdiniz? Jeremias, etrafına renkler saçan bir ejderha yumurtası istiyor. İyi ama, sihirli güçleri olan görünmeyen bir ejderha nasıl eğitilir?

Komik, serüven dolu, eğitici, fantastik bir roman...

YA SADECE GERÇEĞİ SÖYLEMEN GEREKİRSE...

Henry, sihirbazlık eşyaları satılan bir dükkânda çok ilginç bir şey görür: Gözlerinden alev saçan bir kurukafa! Kurukafanın altında şöyle bir not vardır: *Daıma doğruyu söyletin!* Oysa Henry, su katılmamış bir yalancıdır. Yalnızca gerçeği söylemek nasıl bir duygu acaba?

Modern bir klasik...

Mucizeler Dükkâmı,

Almanya'da 5. ve 6. sınıflar için tavsiye edilen, bol ödüllü, eğlenceli ve eğitsel nitelikleri olan bir dizi...

info@cizmelikedi.biz

0.216.405 14 97-98

Burada akla şu soru geliyor: Bir kadın, her ne kadar ailesinden kopmuş olsa da, bir tehlike anında tüm aile bireylerini bir araya getirmek, onların hayatlarını kurtarmak için mücadele edebilir, ama bu yeterli midir? Ya da kitabın meselesine uygun olarak şöyle soralım: Bir anne çocuklarını kapitalizmden nasıl koruyabilir?

Sorunun nedenini belirginleştirmek için bir oyun oynayalım. Ekolojik felaketin yerine büyük bir ekonomik krizi koyalım. Sonuçta, ikisi de var olan sistemin sonucu. Bu felaket de insanların hayatını altüst eder. Onları sahip oldukları şeylerden vazgeçmeye zorlar. Brown ailesi gibi, ekonomik krizden zarar görmüş bir aile de gıda, susuzluk, yakacaktan yoksunluk, evlerini, işlerini kaybetme gibi sıkıntılarla karşı karşıya kalabilir. Bu durumda bir anneye düşen nedir?

GÖRMEZDEN GEL, ÇÖZMEKLE UĞRAŞMA!

Cevabı romanın annesi Julia'nın yaptıklarında arayabiliriz. Julia hippie kuşağının temsilcisi. Yani, sözde de olsa sisteme, sistemin yarattığı yıkımlara, savaşımlara karşı duruşu geçmişinden geliyor. Ancak bu geçmişi unutmamış ve tüketime düşkün bir orta sınıf temsilcisi olmuş. Karbon kısıtlamaları sonrasında, ailenin lüks tüketim harcamaları listesi yapıldığında, Julia'nın istekleri şöyle sıralanıyor: Araba, Shiseido yüz ve bakım kremi, ruhsal gelişim. Bu liste, onun günümüz koşullarına ne ölçüde entegre olduğunu gösteriyor: Güzel görün, hızlı ol, hayatından çalınan mutluluğu ruhsal gelişimde ara!

Diğer taraftan, kısıtlamalar ailesindeki sorunları daha da büyüttüğünde, o anlamsız bir iyimserlikle ortalıkta dolaşıyor ve sorunların tümünü görmezden geliyor. Düsturu şu: Görmezden gelersen, çözmekle uğraşmana da gerek kalmaz. Bu duruma "modern" aile yapısı da eklenince, ortaya, çocuklarının ne âlemde olduğunu hiç umursamayan –bu onların yaşamı ve dileklerini yapmakta özgürler– ve Kim'in karbon karborsası çetesine katıldığından haberi bile olmayan bir anne çıkıyor.

İnsanlar hükümetlerin politikasına karşı gelir, yaşadıklarının hesabını sorar ve her gün yüzlerce kişi çatışmalarda ölürken Julia'nın tek isteği var: Ormanda kamp kurmak ve orada doğal yaşama karışmak. Başkalarının ne için mücadele verdiği onu hiç ilgilendirmiyor. Kocasını işsiz kalıp zıvanadan çıktığında ise bulduğu çözüm evi terk etmek. Çünkü o bir birey ve elbette hayatına sahip çıkmaya hakkı var!

Julia'ya daha fazla yüklenmeden, son bir kez sorumuzu yineleyelim: Bir anne çocuklarını kapitalizmden nasıl korur? Galiba cevap şu: Önce kendini korumayı başararak.

Karbon Günlükleri 2015
Saci Lloyd
Çeviren: Nazan Özcan
Tudem Yayınları / 376 sayfa

Köleliği lanetleyen bir Jules Verne yolculuğu

Ferhat ULUDERE

Onbeş Yaşında Bir Kaptan nihayet tam metniyle iki cilt olarak Türkçede. Köleliği kendine eksen alan bu macerada gelişen olaylar, köleliğin zorluklarını ve vahşetini oldukça gerçekçi betimliyor. Jules Verne yüzyıllar öncesindeki insanları kelimelerle yeniden yaşıyor.

Çocuktum ve 1980’li yıllardaki pek çok oğlan çocuğu gibi, siyah-be-yaz renklerine gönülden bağlıydım. Onları birbirinden ayırmadan, Be-şiktaş formasıyla arz-ı endam ediyordum sokaklarda, okul bahçelerinde ve sayfiye yerlerinde. O yıllarda bu iki rengin insanları birbirine düşman edeceği aklıma bile gelmezdi.

Şimdilerde kötü bir televizyon tecrübesi olarak düşündüğüm, belki de haksızlık ettiğim “Köle Isaura” dizisinden öğrendim ırk ayrımının nasıl bir şey olduğunu. Dün gibi hatırlarım o günleri; gözlerimin önünden gitmez bir türlü. Maaile ek-
ran başına kilitlenir ve Isaura ile ailesinin acılarını ıslak gözlerle izlerdik. Hadi ben çocuktum ve ağlamamın affedilir bir yanı vardı da anne babama ne oluyordu?.. Onlar hiçbir mazeretleri olmadan televizyon karşısında gözyaşı döküyordu. Hayır, sadece dizi izlerken ağlansa neyse, gün içinde Isaura akla ne zaman gelse bizim ailenin hiç olmadı gözleri doluyordu. Biri görse hakkımızda kötü düşünür diyeceğim, ama o yıllarda tüm bir ülke böyle yaşıyordu. Herkes ağlıyordu. Neticede istikbal oldukça tehlikede idi.

Baron’un Isaura’ya yaptığı kötü-lükler çocuk dünyanın masumiyeti arasına kölelik kavramını yerleştirmişti. Köle Isaura üzerinden siyasal bir bilinç yaratma aşamasına bile gelmişti ülke. Daha sonraki yıllarda, Sergio Leone’nin “İyi, Kötü ve Çirkin” filminin etrafında geçtiği Kuzey-Güney Savaşı sayesinde, köleliğin öyle sıradan bir durum olmadığı iyice ak-

lımıza kazındı. Neticede bir ülke ikiye bölünmüş, birbiriyle savaşıyordu. Me-sele çok basitti, birileri kölelik olmasın diyordu, ötekiler olmasından yanaydı. Ama tüm bunlar yaşanırken, insanlar Afrikadan, yani yurtlarından zorla alınarak toprak sahibi beyazlara hizmet etmek zorunda bırakılıyordu. Bu hiz-

metin karşılığında da aşağılanma, işkence, bo-

zruk yemek, pis su elde ediyorlar;

barınaklarda savaş esirleri gibi tutu-

luyorlardı. İsyen ede-

miyorlardı, çünkü ya-

salar onları değil sahiplerini koru-

yordu. Köle Isaura, köleliğe

karşı çıkan bir nesil yetiştirdi bu ülkede

dersem kimse itiraz etmez

sanırım. Çünkü ben de o neslin içinde yer aldım ve çocuk dünyamda bilmem kaç yüz bin kere Baron’u öldürme ha-

yalleri kurdum...

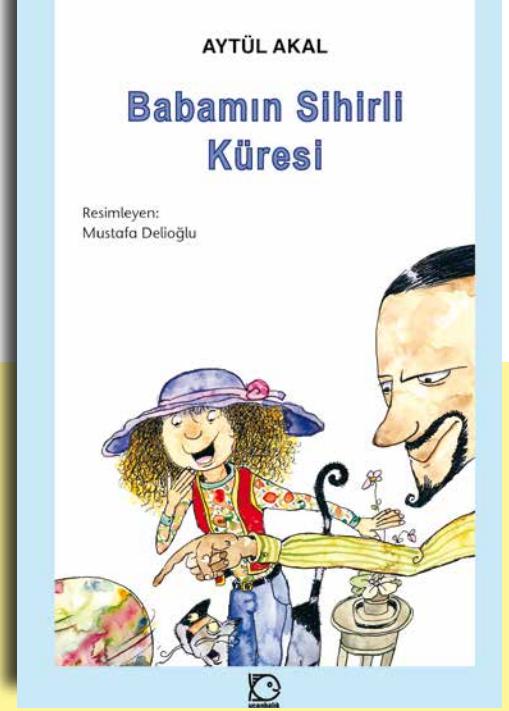
Köle Isaura’yı yeterli bulmayıp, meselenin vahametini daha iyi kavramak isteyenler ve edebi nitelik arayanlar için o dönem Jules Verne imdada yetişiyordu. Daha önceleri yarım yamalak bir çeviriyle yayımlanan ve nihayet İt-haki Yayınları’nın tam metnini yayımladığı *Onbeş Yaşında Bir Kaptan*, hem bir çocuğun denizcilik konusundaki azmini, hayatta kalmak için gösterdiği çabaları ve sorumluluk bilincini anlatıyor, hem de köle ticaretinin Afrika’yı ne hale getirdiğinin altını çiziyordu.

Kitaptaki olaylar 2 Şubat 1873 tarihinde başlıyor, yani köleliğin ve köle ticaretinin yasaklanmasından sonra. Köleliğin kaldırılmasını isteyenlerin zaferinden sonra. Ama kölelik kalktı

demekle kalkmıyordu elbette. 2 Şubat 1873 yılında Amerika’da özgür siyahlar yaşıyordu, ama bazı Avrupa ülkeleri hâlâ köleye ihtiyaç duyuyor ve ağırlıklı olarak Portekizli köle tarcirleri Afrika’yı dolaşmaya devam ediyordu. Aynı gün “Pilgrim” adlı yelkenli –eski kitapta adı “Gezgin”di– 43 derece 57 dakika güney enleminde ve 165 derece 19 dakika doğu boylamında bulunuyordu. Gemiye Kaptan Hull yönetiyordu. Hull sadece bağlı olduğu şirketin değil, okyanusun da en iyi kaptanlarından biriydi. Balina avlamak için çıktığı yolculuğa, o pek istemese de, patronun eşi, çocuğu ve kuzini de katılmıştı. Bu da Pilgrim’in yolculuğunu hem daha zor hem de daha kıymetli hale getiriyordu. Bir an evvel Amerika’ya varmak istiyorlardı. Yolculuğun daha başında, o zamana kadar deryaların gördüğü en başarılı balina avcısı olan kaptan, yavrularını korumak için çırpınan bir balinanın gazabına uğrayıp hayatını kaybediyordu. Bu elim kaza sadece onun değil, gemide çalışan birçok kişinin canını alıyordu.

MOR ŞAPKAMI GÖREN OLDU MU?

Herkesin takmak için can attığı
mor bir şapka, vur döndür
oyunuyla çaresizce ikiye ayrılan
bir dünya küresi ve ansızın
gelen baharın okuldaki etkileri...
Mustafa Delioğlu'nun muhteşem
çizimleriyle...

İşte Jules Verne'in anlatım gücü, kurgu yeteneği ve bilimsel verilerle süslediği enfes tekniği burada romanın içine karışmaya başlıyor. Henüz 15 yaşındaki Dick Sand, geminin dümenine geçmek zorunda kalıyor ve kendini maceranın tam da ortasında buluyor. Bir aşçı tarafından aldatılıyor, pusulalar bozuluyor, fırtınalar aman vermiyor ve yaklaştıklarını düşünse de kara bir türlü görünmüyor.

Amerika diye ayak bastıkları kıtanın Afrika olduğunu anladıklarında ise iş işten geçmiş oluyor. Biraz dinlenmek, güzel yiyecekler bulmak hevesiyle izini sürdükleri kulübe aslında köleliğe attıkları ilk adım oluyor. 15 yaşında, kim-senin çok da ciddiye almadığı kaptan, tüm bu zorluklarla karşı karşıya kaldığında, birdenbire boyundan büyük işler yapmaya başlıyor. Kendi 15 yaşımı düşünüyorum da, heba ettiğim yıllara bakıp gözlerim doluyor. Elin oğlu neler yapıyor o yaşlarda!..

TALAN EDİLMİŞ AFRIKA

Nedense, bu topraklarda bir türlü hak ettiği değeri kazanamayan ve hâlâ çocuk romanları yazarı olarak görülen Jules Verne, *Onbeş Yaşında Bir Kaptan*'da, diğer romanlarına nazaran, bilimsel detayları biraz sınırlı tutup macerayı daha fazla öne çıkarıyor. Köleliğin zorluklarını ve vahşetini oldukça gerçekçi betimliyor. Kelepçelerden kurtulmak için kesilmiş kollar, etrafa atılmış insan kemikleri ve Afrika'nın talan edilmiş, artık birbirinden bile korkar hale gelmiş insanları... Yüzyıllar öncesindeki bu insanları Jules Verne kelimelerle yeniden yaşıyor. Köleliği lanetlerken, bir yandan yamyamlığın da Afrika için ne kadar can acıtıcı bir şey olduğunu anlatıyor ve bu alandaki fikirlerini de çekinmeden yazıyor. O tüm bunları yaparken, okur Afrika topraklarındaki cesetleri görebiliyor.

Bu romanda alıştığımız türden Ay'a ya da uzaya yolculuklar yok. Onun yerine deniz ve kara yolculuğu var. Jules Verne tüm bu yolculuk esnasında bilim ve hurafeleri bir araya getirip çarpıştırıyor ve bilimin zaferini alkışlarla kutluyor. Afrika'nın coğrafi özelliklerinden karıncaların yaşamına kadar çok farklı konuda pek çok farklı düşünce üretiyor.

Tüm bu yazdıklarım günümüz okuru için çok fazla şey ifade etmeyebilir. Jules Verne'in verdiği pek çok bilgiye, hatta daha fazlasına kısa bir Google taramasıyla ulaşabilir meraklı okur. Hatta farklı birçok alanda aynı anda okumalar yapabilir. Ama şunu hiçbir zaman unutmamalı: Jules Verne Ay'a insan yolladığında, insanoğlu daha Ay'ın nasıl bir şey olduğunu anlamaya çabalıyordu. O denizin dibinde yolculuk yaparken, denizaltı daha icat edilmemişti. Jules Verne sınırları olmayan hayal gücüyle bilimin önünü açtı ve bu da yetmedi; o, okumayı Cin Ali'yle, köleliğin kötülüğünü ise Köle Isaura'yla öğrenmiş bir kuşağa, bilimin ne kadar da keyifli bir şey olduğunu gösterdi. Sizi bilmem, ama bana kalırsa bunlar hiç de azımsanacak şeyler değil.

Onbeş Yaşında Bir Kaptan
Jules Verne
Çeviren: Ender Bedisel
İthaki Yayınları
312 sayfa

Kendimi tanıyorum: Duygularımı Çiziyorum

Şiirsel TAŞ

Bir sosyal hizmet uzmanı ve sanat terapisti olan Marge Eaton Heegaard, çocuklarla çalışan pek çok farklı disiplinden uzmanın değerlendirebileceği bir dizi hazırlamış: *Duygularımı Çiziyorum*. Dizinin ilgili kişilere ulaşması dileğiyle Şiirsel Taş'ın kaleminden kitapları tek tek tanıtıyoruz.

Bir sosyal hizmet uzmanı ve sanat terapisti olan Marge Eaton Heegaard, çocukların duygularını çizerek daha iyi ifade edebildikleri gerçeğinden yola çıkarak, çocuklarla çalışan pek çok farklı disiplinden uzmanın inceleyip değerlendireceğini umduğumuz altı aktivite kitabından oluşan bir dizi hazırlamış: *Duygularımı Çiziyorum*. Bu altı kitaptan her biri, bir çocuğun karşılaşabileceği ve baş etmekte zorlanabileceği temel bir konuyu ele alıyor: *Benden Farklı Olanla Yaşamayı Öğreniyorum*, *Öfkemi Kontrol Etmeyi Öğreniyorum*, *Yetişkinler Beni İncitiyor (İstismara Uğramış Çocuklara Yardım)*, *Hastalığımla Yaşamayı Öğreniyorum* ve *Evcil Hayvanımla Vedalaşıyorum*.

Çizim yapma, boşluk doldurma ve "checkbox" (işaretleme) yöntemiyle çocuğun duygu ve düşüncelerini kâğıda aktarabilmesini amaçlayan kitaplar, bu yolla çocuğu, baş etmekte zorlandığı duygu ve düşünceleri tanımlamaya yönlendiriyor. Bu tanımlama süreci, sorunla yüzleşmeyi de beraberinde getiriyor elbette, dolayısıyla çocuğun belki farkında olmadığı ya da belki farkında olup ifade etmekte güçlük çektiği sıkıntıları kabul edebilir, ifade edebilir hale gelmesine yardımcı oluyor.

Çocuklarla olan deneyiminden ötürü kitapları inceleyip görüş bildirmesini rica ettiğim psikolog arkadaşım Ceren Koca'nın değerlendirmesine özellikle yer vermek isterim: "Psikolojide 'iyileşme' ancak kabul etmekte zorlandığımız duyguları kabullenmeye başladığımızda yaşanmaya başlar. Bu kitap da bu yüzleşmeyi tedirgin etmeden, aşamalı bir süreç çerçevesinde korkutmadan yapıyor. Böylece çocukların iç dünyalarına güvenle bakmalarını sağlıyor."

Benden Farklı Olanla Yaşamayı Öğreniyorum, özellikle okullarda toplumsal yaşama odaklı konular ele alınırken yapılabilecek çalışmalarda ve çocuklar arasındaki ilişkilerde ortaya

çıkan sorunların çözümünde sınıf öğretmenleri ve rehberlik uzmanlarının yararlanabileceği bir kitap. "Ayrımcılık", "önyargı", "engellilik" gibi konulara da değinen kitaptan bir örnek verecek olursak; "*Bazı çocuklar korkularını ve öfkelerini gizlemek için sert ve haşın davranırlar. Kendilerinden hoşnut hissetmedikleri zaman başkalarına sataşırılar ya da zorbalık ederler. (Birisine sataşıldığını gösteren bir resim çiz),*" ifadesinin yer aldığı sayfa, "okulda zorbalık" konusu için biçilmiş kaftan.

Öfkemi Kontrol Etmeyi Öğreniyorum ise sadece çocukların değil, bütün aile bireylerinin yararlanabileceği bir kitap. Kaldı ki, "Çocuklar bazı saldırgan davranışları arkadaşlarından, kitaplardan, filmlerden, televizyondan ve bilgisayar oyunlarından öğrenseler de, ilk başta ailelerinden etkilenirler." Bu nedenle kitabın, ailelerin öfke kontrolü sorunlarıyla ilgili farkındalık geliştirmelerine ve davranış değişikliği yaratabilmelerine yardımcı olmak amacıyla hazırlandığı özellikle belirtilmiş.

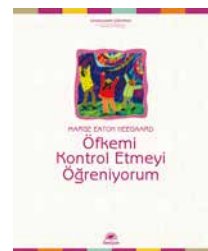
Hastalığımla Yaşamayı Öğreniyorum, kronik bir hastalığı olan (astım, diyabet vb.) ya da ağır bir hastalık (kanser, AIDS) sürecinden geçen çocukların, bu durumla başa çıkabilmesini kolaylaştırmak, çocuğun kendini kısıtlanmış hissettiği noktalarda, aklından geçenleri dışa vurmasına zemin hazırlamak için hazırlanmış bir kitap. Kitabın başındaki şu ifade yetişkinlerin dikkatini önemli bir noktaya çekiyor: "*Çocuğu zor duygulardan korumaya çalışmayın. Çocuklar duygularını anlayıp ifade etmeyi öğrendikçe, zor zamanlarda onlara yardımcı olacak becerileri geliştirirler. Eğer çocuğun çizimleri bir şeyi yanlış algıladığını ortaya çıkarırsa, bu yanlış algıyı nazikçe düzeltin. Çocuğun algıladığı gerçekliğin herhangi bir gerçeklik kadar güçlü olduğunu unutmayın.*"

Evcil Hayvanımla Vedalaşmayı Öğreniyorum, çocuğun ölüm ya da ölüm dışı bir nedenle sevilenin kay-

bı gerçeğiyle yüzleşmesinde yardımcı olabilecek bir rota çizmeyi hedefliyor. Bu kitaplar aslında bir yandan çocuğun meramını çizerek anlatmasını amaçlarken, diğer yandan yetişkinin, çocuğun yaşadığı gerçekliği algılama konusunda beceri kazanmasını gerektiriyor. Bir evcil hayvanın kaybı çocuk için, yetişkinin yaşadığı sürece göre çok daha travmatik olabileceğinden şu öneriler çok değerli: "*Çocuklara evcil hayvanlarıyla vedalaşmaları için fırsat vermek gerekir. Evcil hayvan öldüğünde bedenini bir kenara atıp ondan kurtulmayın... Yeni bir evcil hayvan almadan önce, çocuğa kaybedilen hayvanın yasını tutması için yeterli süre tanıyın.*"

Ve bir başka çetin konu: istismara uğramış çocuklar. Fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal... Kitapta öncelikle bu kavramlar tanımlanıyor. Ardından, çocuğun maruz kaldığı davranışlar yüzünden kendini suçlu/sorumlu hissetmemesi; bu durumdaki çocukların yardım alabilecekleri; yetişkinlerin çocukların gereksinimlerini karşılamakla yükümlü olduğu vurgulanıyor. Kitap, istismara uğrayan çocuğun, kendini koruma mekanizmasıyla, güçlü olanın, yani istismar eden kişinin tarafını tutma sürecini tersine çevirebilmesi için onu yüreklendiren, destekleyen ipuçları veriyor.

Duygularımı Çiziyorum
Öfkemi Kontrol Etmeyi Öğreniyorum
Marge Eaton Heegaard
Çeviren: Ceren Kınık
İletişim Yayınları / 40 sayfa

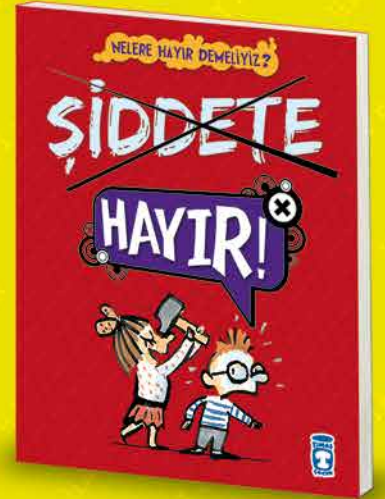
NELERE

HAYIR!

DEMELİYİZ?

Çoğumuzun en büyük dileği, çocuklarımıza söz dinlemeyi öğretebilmek, bir şey söylendiğinde peki demelerini sağlayabilmektir. Ama bazı durumlarda çocukların mutlaka, hiç tereddüt etmeden HAYIR demeyi bilmeleri çok önemlidir. Dizimiz bu hassas konuda çocukları korkutmadan bilgilendirmek için konularının uzmanları tarafından hazırlandı.

9 yaş ve üzeri

TİMAS
T
ÇOCUK

Yeni yaşı yeni yazar gerek dedik! Kırmızı kalpli beyaz yumağa yeni bir ilmek ekledik!

Resimler: Gözde Bitir S.; "Denize Düşen Yıldız"

"Bir yıldız kaysa da dilek tutsam," diyenlere...

Handan Durgut'la *Denize Düşen Yıldız*'a hep birlikte dokunuyoruz... Hep birlikte bir dilek tuttuk. Biz de hayran olduk çocuk aklına; çocuk kalbine biz de vurulduk. O anlattı, *Gözde Bitir S.* desen desen, renk renk öyle güzel bezedi ki!

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI

